

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

K R I S T I A N S T A D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Någon förändring af länets *gränser* har under ifrågavarande femårsperiod icke förekommit; men i afseende på den administrativa indelningen är att bemärka, det Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad, hvilka förut utgjort en *domsaga*, med 1878 års ingång fördelats så, att Norra Åsbo härad utgör en *domsaga*, samt Södra Åsbo och Bjäre härad tillsammans en *domsaga*, och har denna förändring föranlett en förändrad indelning af en del af *länsmansdistrikten* i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi, sålunda att, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 19 mars 1880, från Gråmanstorps distrikt, förut bestående af socknarne Gråmanstorp, Vedby, Östra Ljungby och Kellna, belägna i Norra Åsbo härad, samt socknarne Qvidinge, Sönnarslöf och Stenestad, belägna i Södra Åsbo härad, dessa tre sistnämnde socknar blifvit afskilda och i stället till distriktet indelats socknarne Össjö, Munka-Ljungby och Tostarp i Norra Åsbo härad; från Össjö distrikt, förut bestående af Össjö, Tosjö, Munka-Ljungby och Tostarps socknar i Norra Åsbo härad samt Barkåkra, Rebbelberga och Hjernerps socknar i Bjäre härad, de fyra förstnämnda blifvit afskilda och i stället till distriktet, hvilket fått benämning »Rebbelberga distrikt», indelats Höja och Ausås socknar samt länsdelen af Ströfvelstorps socken i Södra Åsbo härad; och från Höja distrikt, förut bestående af Höja, Ausås, Starby och Björnekulla socknar samt länsdelarne af Ströf-

velstorps, Broby och Norra Vrams socknar i Södra Åsbo härad, de två förstnämnda socknarne och länsdelen af Ströfvelstorps socken blifvit afskilda och i stället till distriktet, hvilket fått benämning »Björnekulla distrikt», indelats Qvidinge, Sönnarslöfs och Stenestads socknar i Södra Åsbo härad; samt att Tosjö socken i Norra Åsbo härad blifvit tillagd Örkelljunga distrikt, förut bestående af Örkelljunga och Rya socknar samt länsdelarne af Fagerhults och Hishults socknar i samma härad. Dessutom hafva under perioden vidtagits de förändringar, att från och med den 1 juli 1878 dels Nosaby socken i Villands härad, hvilken förut tillhörde Oppmanna länsmansdistrikt, blifvit från samma distrikt skild och tillagd Fjelkinge länsmansdistrikt och dels Hjersås och Knislinge socknar i Östra Göinge härad, förut tillhörande Broby länsmansdistrikt, blifvit derifrån skilda och tillagde Färlöfs länsmansdistrikt. Detta på grund af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1877.

I afseende på *ransakning i brottmål* med häktade personer har den förändring inträdt, att dylika ransakningar för Ingelstads och Jerrestads härads tingslag hållas i kronohäktet i Ystad. Denna förändring inträdde med 1879 års början.

För öfrigt har förändring icke inträdt i förhållanden, som till denna afdelning kunna vara att hänföra.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-15.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Invånare.....	2.
Tab. Litt. A. Uppgift å utlänningar, som vid 1880 års slut såsom jordbrukare voro bosatte i eller egde jord inom Kristianstads län.....	2.
3. Näringar.....	3.
Tab. Litt. B. Bränvinstillverkningen.....	5.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	8.
5. Kameralförhållanden.....	11.
Tab. Litt. C. Uppgift på egendomar af fideikommissnatur i Kristianstads län.....	11.
Tab. Litt. D. Uppgift å aktiebolag, som innehafva fast egendom i Kristianstads län år 1880.....	12.
6. Politi.....	13.
Tab. Litt. E. Häst- och nötboskaps-försäkringsföreningars verksamhet åren 1876-1880 i Kristianstads län.....	14.
Tab. Litt. F. Sjöassuransförenings verksamhet åren 1876-1880 i Kristianstads län.....	14.
Tabellbilagor	16-22.
Tab. N:o 1. Folkmängden i Kristianstads län åren 1876-1880.....	16.
Tab. N:o 2. Allmänna vägar och skjutsning i Kristianstads län åren 1876-1880.....	17.
Tab. N:o 3. Hemman och jordlägenheter samt stadsjordar m. m. i Kristianstads län år 1880.....	18.
Tab. N:o 4. Brandförsäkrings-inrättningarnes verksamhet i Kristianstad län åren 1876-1880.....	19.
Tab. N:o 5. Fromma stiftelser, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Kristianstad län år 1880.....	19.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 5.

ÅREN

1876—1880.

K R I S T I A N S T A D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Någon förändring af länets *gränser* har under ifrågavarande femårsperiod icke förekommit; men i afseende på den administrativa indelningen är att bemärka, det Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad, hvilka förut utgjort en *domsaga*, med 1878 års ingång fördelats så, att Norra Åsbo härad utgör en *domsaga*, samt Södra Åsbo och Bjäre härad tillsammans en *domsaga*, och har denna förändring föranlett en förändrad indelning af en del af *länsmansdistrikten* i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi, sålunda att, i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 19 mars 1880, från Gråmanstorps distrikt, förut bestående af socknarne Gråmanstorp, Vedby, Östra Ljungby och Kellna, belägna i Norra Åsbo härad, samt socknarne Qvidinge, Sönnarslöf och Stenestad, belägna i Södra Åsbo härad, dessa tre sistnämnde socknar blifvit afskilda och i stället till distriktet indelats socknarne Össjö, Munka-Ljungby och Tostarp i Norra Åsbo härad; från Össjö distrikt, förut bestående af Össjö, Tosjö, Munka-Ljungby och Tostarps socknar i Norra Åsbo härad samt Barkåkra, Rebbelberga och Hjernerps socknar i Bjäre härad, de fyra förstnämnda blifvit afskilda och i stället till distriktet, hvilket fått benämning »Rebbelberga distrikt», indelats Höja och Ausås socknar samt länsdelen af Ströfvelstorps socken i Södra Åsbo härad; och från Höja distrikt, förut bestående af Höja, Ausås, Starby och Björnekulla socknar samt länsdelarne af Ströf-

velstorps, Broby och Norra Vrams socknar i Södra Åsbo härad, de två förstnämnda socknarne och länsdelen af Ströfvelstorps socken blifvit afskilda och i stället till distriktet, hvilket fått benämning »Björnekulla distrikt», indelats Qvidinge, Sönnarslöfs och Stenestads socknar i Södra Åsbo härad; samt att Tosjö socken i Norra Åsbo härad blifvit tillagd Örkelljunga distrikt, förut bestående af Örkelljunga och Rya socknar samt länsdelarne af Fagerhults och Hishults socknar i samma härad. Dessutom hafva under perioden vidtagits de förändringar, att från och med den 1 juli 1878 dels Nosaby socken i Villands härad, hvilken förut tillhörde Oppmanna länsmansdistrikt, blifvit från samma distrikt skild och tillagd Fjelkinge länsmansdistrikt och dels Hjersås och Knislinge socknar i Östra Göinge härad, förut tillhörande Broby länsmansdistrikt, blifvit derifrån skilda och tillagde Färlöfs länsmansdistrikt. Detta på grund af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 31 december 1877.

I afseende på *ransakning i brottmål* med häktade personer har den förändring inträdt, att dylika ransakningar för Ingelstads och Jerrestads härads tingslag hållas i kronohäktet i Ystad. Denna förändring inträdde med 1879 års början.

För öfrigt har förändring icke inträdt i förhållanden, som till denna afdelning kunna vara att hänföra.

2. Invånare.

Bilagda tabell N:o 1 redogör för folkmängden i länet under hvarterdera af periodens fem år.

Enligt mantalslängderna utgjorde länets folkmängd

År 1860	206,815 personer.
» 1865	220,820 »
» 1870	221,330 »
» 1875	227,415 »
» 1880	230,104 »

Den tillökning af länets folkmängd, som under loppet af tjugo år sålunda uppgått till 23,289 personer, är icke stor, och anledningen torde få sökas i utflyttningar hufvudsakligen till Amerika och till någon del äfven till Danmark och Tyskland, emedan i giftermåls-, nativitets- och mortalitetsförhållandena icke företett sig någon egendomlighet och farsoter under ofvannämnde tidrymd lyckligtvis icke förekommit.

Antalet inflyttade utländingar har under perioden varit obetydligt. Beträffande utländingar, som besitta fast egendom eller

äro med jordbruk sysselsatta, var vid femårsperiodens slut förhållandet följande:

A) Utländingar, som icke vunnit svensk medborgarerätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde.
26 personer egande jord	33 $\frac{1}{2}$	1,597,200 kronor.
21 personer innehafvande jord på arrende	45 $\frac{1}{2}$	2,218,400 »
20 tjänande personer.		
67 personer.	78 $\frac{1}{2}$	3,815,600 kronor.

B) Utländingar, som vunnit svensk medborgarerätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde.
27 personer egande jord	39 $\frac{1}{2}$	2,406,650 kronor.
10 personer innehafvande jord på arrende	32 $\frac{1}{2}$	1,867,400 »
3 tjänande personer.		
40 personer.	72 $\frac{1}{2}$	4,274,050 kronor.

I afseende på personernas inflyttning före eller under femårsperioden, deras stånd såsom gifte och ogifte och deras nationalitet återopas nedanstående i tabellform upprättade uppgift. (Litt. A).

Tab. Litt. A. Uppgift å utländingar, som vid 1880 års slut såsom jordbrukare voro bosatte i eller egde jord inom Kristianstads län.

		A) Utländingar, som icke vunnit svensk medborgarerätt,																		
		inflyttade före år 1876.									inflyttade efter år 1875.									
		Egande jord utan Kungl. Maj:ts tillstånd.			Egande jord med Kungl. Maj:ts tillstånd.			Brukande jord på arrende.			Antal personer, tjänande.	Egande jord utan Kungl. Maj:ts tillstånd.			Egande jord med Kungl. Maj:ts tillstånd.			Brukande jord på arrende.		Antal personer, tjänande.
		Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.		Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.	
Gifte.....	2	3 $\frac{1}{2}$	32,600	11	22 $\frac{3}{4}$	959,600	13	28 $\frac{1}{2}$	1,296,400	7	3	11 $\frac{1}{2}$	41,400	4	7 $\frac{1}{2}$	51,800	6	6 $\frac{1}{2}$	537,000	5
Ogifte.....	—	—	—	2	1 $\frac{1}{2}$	132,500	2	10 $\frac{1}{2}$	385,000	6	—	—	—	4	6 $\frac{1}{2}$	379,300	—	—	—	2
Summa	2	3 $\frac{1}{2}$	32,600	13	24 $\frac{1}{2}$	1,092,100	15	39 $\frac{1}{2}$	1,681,400	13	3	11 $\frac{1}{2}$	41,400	8	6 $\frac{1}{2}$	431,100	6	6 $\frac{1}{2}$	537,000	7
		B) Utländingar, som vunnit svensk medborgarerätt,																		
		inflyttade före år 1876.						inflyttade efter år 1875.												
		Egande jord.			Brukande jord på arrende.			Antal personer, tjänande.	Egande jord.			Brukande jord på arrende.		Antal personer, tjänande.						
		Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.		Antal personer.	Mantal.	Taxeringsvärde.	Antal personer.	Mantal.		Taxeringsvärde.					
Gifte	22	31 $\frac{3}{4}$	2,194,950	9	30 $\frac{1}{2}$	1,787,400	1	—	—	—	—	—	—	—						
Ogifte	5	7 $\frac{1}{2}$	211,700	1	2	80,000	2	—	—	—	—	—	—	—						
Summa	27	39 $\frac{1}{2}$	2,406,650	10	32 $\frac{1}{2}$	1,867,400	3	—	—	—	—	—	—	—						

Nationalitet.

Af ofvanstående antal äro:

från Norge.....	1.
» Danmark	88.
» Tyskland	15.
» Schweiz	2.
» Amerika	1.

Summa 107.

Jemför man förhållandena under de två nästföregående femårsperioderna, visar det sig, att, beträffande

1:o) Utländingar, som icke vunnit svensk medborgarerätt: antalet personer, egande jord, från 1870 till 1876 ökats med 24, under det antalet derefter till sistlidet års slut minskats med 15, men att taxeringsvärdet å deras jord under tiden ökats med 398,300 kronor;

antalet personer, innehavande jord på arrende, från 1870 minskats med 8, under det taxeringsvärdet å den arrenderade jorden ökats med 646,900 kronor; och att beträffande

2:o) Utländingar, som vunnit svensk medborgarerätt:

antalet personer, egande jord, från 1870 till 1876 ökats med 12 och derefter ytterligare med 3, under det taxeringsvärdet å jorden ökats med 993,650 kronor;

antalet personer, brukande jord på arrende, från 1870 till 1876 ökats med 2 och derefter ytterligare med 4, under det taxeringsvärdet å den arrenderade jorden ökats med 1,445,900 kronor.

Särskilda administrativa förfoganden för invånare, som tala främmande språk, hafva icke erfordrats.

Skismatiska rörelser hafva visserligen låtit sig fortfarande förnimma, men de hafva icke ledt till bildande af särskilda församlingar. Baptistiska trosmeningarne synas vara de som vinna mest anhängare. Föredrag hållas flitigt af kringresande lekmän och i en del socknar hafva för ändamålet blifvit byggda särskilda så kallade missionshus, hvarest tilloppet af åhörare är icke obetydligt.

Under perioden hafva två *civila äktenskap* blifvit avslutade inför kronofogden i Villands fögderi.

Allt efter som tillgången på timmer år efter år minskats, har i afseende på *byggnadssättet* å landet den i förra femårs-

berättelsen antydda förändring fortgått genom användandet af tegel i stället för trä; gällande detta dock icke för de närmast småländska gränsen belägne delar af länet, hvarest ännu träbyggnader vanligast förekomma. Omtanke för bekvämlighet och prydlighet vid uppförande af boningshus gör sig allt mer och mer gällande, och hos de mera burgne hemmansegarne får man mångenstädes se möblering gränsande till lyx.

I *klädedräkten* närmar sig landtbon allt mer och mer stadsbon, och af den gamla provinsklädedräkten finnas numera endast några få spår i länets sydligaste del. De hos allmogen förekommande *födoämnen* bestå mest af kött, fläsk, sill, potäter och ärtor. *Dryckerna* äro företrädesvis kaffe och bayerskt öl. Det dagliga begagnandet af brännvin vid måltiderna har i allmänhet upphört, och ehuru vid många tillfällen, särdeles vid landtbefolkningens besök i städerna och vid marknader och torgdagar, ett omätligt förtärande af brännvin låter sig förmärka hos de lägst stående klasserna, har dock denna spritdryck blifvit i icke ringa mån undanträngd af andra drycker såsom punsch, konjak och viner, dessa senare likväl af mindre god beskaffenhet. Såsom *folknöje* förekommer numera icke annat än dans vid högtider och å så kallade lekstugor, vid hvilka senare i många kommuner ordningen, i enlighet med fastställda stadgar, öfvervakas af någon kommunalnämndsledamot. Hägen för *läsning* är i tilltagande och sockenbibliotek finnas i de flesta af länets socknar, dock synas tidningarne hafva största dragningskraften. De förr lifaktiga *skarpskytteföreningarne* hafva numera nästan upphört. Ett fåtal kvarstår visserligen, och af dessa räknar Kristianstads omkring ett hundra medlemmar, men, i brist af lokal för öfningar, hafva dessa i senare tider varit betydligt inskränkte.

3. Näringar.

A) **Jordbruk.** *Jordens beskaffenhet* är särdeles omvexlande. Ut i sydöstra och nordvestra delarne af länet samt uti Helgeådalen omkring staden Kristianstad är den i allmänhet bördig likaså i Vinnöadalen inom Önnestads kommuns område med sträckning åt Åraslöf och Sörby.

God jord påträffas visserligen i mindre områden äfven inom länets mellersta, östra och norra delar, men grus- och sandmylla äro derstädes i allmänhet rådande. Äfven dessa jordarter lemna dock under någorlunda gynsam väderlek goda skördar, särdeles af råg, potatis och hafre.

Beträffande *brukningssättet* synes vaxelbruket, som länge varit det mest använda, vara i tilltagande i samma mån åkerarealen genom nyodlingar ökas samt odling af klöfver och gräsväxter ingår i cirkulationen. Hälften- och tredingsbruk äro numera sällsynta.

Om *jordbruket* kan utan fara för misstag sägas, att det gått framåt. Detta omdöme har sin grund dels uti vidden af utförda grundförbättringar, dels uti de betydliga kvantiteter artificiella gödningsämnen, som under perioden förbrukats så väl för vår- och vintersädet som äfven för rotfrukter. Sålunda, och med stöd af approximativa beräkningar, torde angående grundförbättringarne kunna uppgifvas, att cirka 11,600 tunnland blifvit nyodlade, 40,400 underdikade och 42,300 merglade, samt att af

artificiella gödningsämnen minst 200,000 centner kommit åkerjorden tillgodo.

Skörden under perioden har utfallit mycket olika. År 1876 var den knappt medelmåttig, 1877 någorlunda medelmåttig till kvantiteten, men af mindre god beskaffenhet, i nordvestra delen af länet till och med klen, 1878 fullt medelmåttig med undantag af trindsäden, 1879 likaledes fullt medelmåttig, men till beskaffenhet under medelmåttan, ända till svag, 1880 dels god med undantag af hvetet efter engelskt utsäde, dels fullt medelmåttig, potatisskörden riklig, klöfver och hö knappt medelmåttig, men af god beskaffenhet.

Rörande *spanmålshandeln* och dervid gällande priser åberopa hvad i förra femårsberättelsen blifvit yttradt.

B) **Ladugårdsskötseln** har under perioden gjort märkbara framsteg. Tre faktorer hafva härtill bidragit, nemligen en lönande export af djur och smör, en likaledes lönande mjölkproduktion samt en fortgående premiering vid större och mindre landbruksmöten äfvensom vid särskilda utställningar af slagtdjur.

Betydenheten af *omsättningen af kreatur* i de trakter, från hvilka transporten å Kristianstads—Hessleholms jernväg lämpar sig, kan bedömas deraf att under sistlidet år å nämnde jernväg till statsbanan transporterades 15,808 kreatur, deraf 2,186 oxar, 1,160 får och 12,456 svin, den största kreaturtransport till statsbanan, som å någon enskild jernväg nämnda år förekom.

Ett tilltagande antal *mejerier* har underlättat mjölkafsättningen och i sin mån framkallat den ökade mjölkproduktionen. Till Danmark hafva *exporterats* både kreatur och ladugårdsprodukter i icke obetydlig mängd.

Djurrasernas förbättring har i allmänhet varit föremål för såväl större som mindre jordbrukares omtanke, och har man, hvad hornboskapen beträffar, i främsta rummet afsett att förskaffa sig goda mjölkkor. Vid större jordbruk med kraftigare utfodring hafva för vinnande af detta mål blifvit inköpta afvelsdjur af Englands ädlare raser, såsom korthorn- och ayrshireraserna; vid de mindre jordbruken har endast den senare rasen blifvit använd. Genom korsning med denna har svenska landtrasen vunnit betydlig förbättring. Antalet kor, som under perioden något ökats, torde kunna uppskattas till omkring 67,000. Verksamheten för en god *hästafvel* har under denna liksom under föregående period varit allmän. Dels genom utplacering af beskällare från *Flyinge stuteri dels* och genom tillgångar af sådana hos enskilda personer har afveln gjort stora framsteg. Länets hushållningssällskap har i betydlig mån dertill bidragit. Genom anslag, som under åren 1876 och 1877 uppgingo till 2,500 kronor och under åren 1878, 1879 och 1880 till 3,000 kronor, har sällskapet understött hästafvelns förbättring. Dessa medel hafva blifvit ställda till den af stuteriöfverstyrelsen gemensamt med sällskapet utsedda premieringsnämnden.

Liksom under förra perioden har till uppmuntran af hästuppfoädnung en jordegare i Villands distrikt anslagit årliga pris, och vid täflan om dem hafva vackra ungdjur blifvit uppvisade. Inom Köpinge by af Gårds härad inköptes redan under början af förra femårsperioden en beskällare af anglo-normandisk och fyra ston af ardenerras för uppfoädnung af goda arbetshästar. Äfven denna åtgärd har burit goda frukter. Antalet hästar anses icke hafva undergått förändring, det torde kunna uppskattas till cirka 40,000.

Handelspriserna å kreatur och ladugårdsprodukter hafva under perioden i det hela varit lika med hvad i förra femårsberättelsen uppgifvits.

Farsoter bland husdjuren hafva under perioden icke förekommit. Vål hafva på flera ställen visat sig enstaka fall af rots bland hästar och såsom smittosamma missänkta sjukdomar bland får och svin, men de hafva blifvit dämpade, så att spridning icke skett.

Biskötseln bedrifves i allmänhet till husbehof, dock förekomma icke så få ställen, der näringen idkas efter bättre metoder och lemna öfverskott.

Fjäderfäns antal synes hafva ökats till följd af större efterfrågan och lönande afsättning af såväl ägg som gäss och kycklingar, som utföras till orter utom länet.

Länets landbruksskola, som år 1870 förflyttades till egendomen Tunbyholm i Ingelstads härad, har under perioden fortgått i berömvärd verksamhet. Genom understöd af länets hushållningssällskap till belopp af 1,200 kronor årligen har skolan varit i tillfälle att antaga 8 lärlingar utöfver de 12, för hvilka statsmedel äro anslagna. Inalles hafva således 20 lärlingar årligen åtnjutit fri undervisning vid skolan. Äfven hafva fyra betalande elever der begagnat sig af undervisningen.

Af ofvanberörda understöd tillkomma $\frac{2}{3}$ delar föreståndaren, $\frac{1}{3}$ del är afsedd dels till belöning för flit och sedlighet, dels ock till beklädnadshjelp åt behöfvande lärlingar, som deraf gjort sig

förtjenta. Lärjungarne hafva under hela perioden i allmänhet varit fulltaliga och anslaget till belöningar merendels i sin helhet utgått. Under november och december månader 1878 måste undervisningen inställas i följd af bland eleverna utbruten nervfeber.

Bränvinsbränningen. Hvad uti förra berättelsen härom blifvit yttrad, har ännu sin fulla tillämpning. Inom de delar af länet, som då uppgåfvos, nemligen Gårds, Villands och Göinge härad, är bränvinstillverkningen fortfarande jordbrukets viktigaste binäring. Tvenne faktorer äro härvid bestämmande, den ene åkerjordens i allmänhet lämplighet för odling af potatis och den andra behofvet af det billiga, men på samma gång närande utfodringsmedel, som dranken erbjuder. Detta behof gäller mängden af jordbruk inom ofvanberörda områden, hvarest dock finnas egendomar, der, till följd af jordens beskaffenhet, ett sådant behof icke förefinnes.

Bränvinstillverkningens stora betydelse består således hufvudsakligen deri, att den omsätter ortens förnämsta produktioner och lemna en biprodukt, som icke blott ensam för sig utgör ett värdefullt bidrag till ladugårdsskötseln i allmänhet, utan fastmer i förening med något kraftfoder sätter jordbrukaren äfven inom dessa härad i stånd att åt världsmarknaden erbjuda både smör och boskap af till och med utmärkt beskaffenhet. Bränneriernas antal har emellertid under perioden nedgått, hvaremot flera blifvit ombyggda, tidsenligt ordnade och försedda med utmärkta redskap, som betydligt ökat deras afverkningsförmåga. Under år 1876 voro 124 brännerier i verksamhet. I anseende till potatisens lägre stärkelsehalt var spritutbytet mindre fördelaktigt, hvilket i förening med ogynsamma bränvinspriser gjorde att tillverkningen bedrefs med förlust, men kunde icke nedläggas till följd af den förhandenvarande knappa fodertillgången. År 1877 utgjorde bränneriernas antal 121 och 1878: 115. Under båda dessa år utföll tillverkningen mindre gynnsamt, det förstnämnda året till följd af lägre spritutbyte och relativt låga priser; det sistnämnda likaledes till följd af de lägre priserna, som åter hade sin orsak uti en betydligt minskad konsumtion. Spiritutbytet under detta år var i öfrigt tillfredsställande. År 1879 bedrefs tillverkningen vid 104 brännerier, och stärkelsehalten var hos den potatis, som under vårperioden afverkades, temligen hög, men under hösten lägre. Bränvinspriserna voro fördelaktiga. Lägsta antalet brännerier förekommer under året 1880, då de utgjorde 94. Potatisen som afverkades under våren var af föregående årets produktion och således af enahanda stärkelsehalt, men under hösten uppgick den i medeltal till öfver 18%. Afkastningen var mycket hög, men priserna mindre gynsamma. *Tillverkningen* under perioden upptages å nästföljande tabell Litt. B.

Hushållningssällskapets verksamhet har under perioden fortfarande omfattat ej blott jordbruk och boskapsskötsel utan äfven hemslöjder, fiskerinäringen och skogsvården. Till befrämjande häraf har, hvad jordbruket angår, utöfver anslaget till landbruksskolan å Tunbyholm, hvarom ofvan är nämnt, sällskapet vid slöjdskolan i Önnestad uti särskild afdelning anordnat *undervisning i jordbrukslära* och husdjurs skötsel, betraktade från vetenskaplig ståndpunkt, samt byggnadslära och bokhålleri. Genom ett rikhaltigt undervisningsmateriel och en praktisk lärometod har man sökt att i möjligaste mån göra undervisningen lefvande. Kostnaden för denna anordning bestrider sällskapet med årligt anslag 1,500 kronor. En *privat landbruksskola*, in-

rättad i Engelholm, åtnjuter äfvenledes af sällskapet ett årligt bidrag, uppgående till 500 kronor. Vidare och i jordbrukets intresse är fortfarande af sällskapet anställd och aflönad en sakkunnig person till *biträde vid afvägning och planläggning* i och för underdikning och torrläggning, äfvensom vid större odlingsföretag, hvilka senare sällskapet genom belöningar uppmuntrat. Ett godt tidens tecken är, att ifrågavarande person hvarje dag under periodens alla år, då sådana arbeten kunnat utföras, varit anlitad, och detta icke minst af mindre jordbrukare. I sammanhang härmed torde böra nämnas, att sällskapet icke blott indirekt befordrat åkerjordens förbättring, utan äfven direkt dertill medverkat genom att uppå requisition tillhandahålla jordbrukarne *artificiella gödningsämnen* af bästa beskaffenhet och till lägsta pris. För *analyser* af såväl gödnings- som foderämnen betalar sällskapet årligen till Alnarps kemiska station 800 kronor.

Att hushållningssällskapet genom sina utställningar och prisbelöningar i betydlig mån *bidragit till de framsteg ladugårds-skötsel och hästafveln gjort* under perioden, är redan förut antydt och tillägges endast, att sällskapet för åstadkommande af en ändamålsenligare vård om och bättre skötsel af hästar årligen bekostar undervisning åt 12 lärningar vid hofbeslagsskolan å Alnarp, samt åt 2 elever vid hästskötareskolan å Klämostorp.

Af mindre *landbruksmöten* har hushållningssällskapet under perioden anordnat: ett under år 1876, tre under år 1877, två under år 1879 samt två under år 1880. Större skånkt landbruksmöte hölls i Kristianstad 1879, dervid utdelades såväl större som mindre pris för husdjur, för alster af jordbruk, ladugårds- och trädgårdsskötsel samt industri och husslöjd.

En binäring som med intresse af hushållningssällskapet blifvit omfattad är *fisket*. Efter förslag af vederbörande fiskerintendent har sällskapet anställt nio *tillsyningsmän*, hvilka å länets kuster blifvit tilldelade hvar och en sitt distrikt, der de dels hålla tillsyn öfver fiskeriförfattningarnes tillämpning, dels vaka öfver verkställandet af de förbättringar i afseende på fiskets utöfvande, hvilka fiskerintendenten funnit vara af behovet påkallade, hvarjemte dessa tillsyningsmän hafva sig uppdraget att insamla primäruppgifterna till länets fiskeristatistik.

För bildandet af en förening fiskarena emellan, till *försäkring af redskap och båtar* med mera, har sällskapet länge arbetat och för dess ordnande disponerat ett reservationsanslag af 1,000 kronor. Det vill dock synas som om en sådan förening svårligen kan komma till stånd, då det hittills icke lyckats att sammanjemka de olika åsichter, som inom de olika fisklägena gjort sig gällande. Vid den stora *internationela fiskeriställ-*

ning, som år 1879 anordnades i Berlin, hade sällskapet såsom ombud en fiskeriegare, biträdd af en mera erfaren fiskare. Till ombudens disposition var stäldt ett reservationsanslag af 500 kronor. Den berättelse öfver utställningen, som det åligger ombudet att afgifva, har ännu icke kommit sällskapet tillhanda, men hvad man erfarit är att ombudet anlagt en ganska dyrbar och väl ordnad fiskodlingsanstalt, den första och enda i länet, hvarom här nedan vidare skall blifva ordadt.

Enligt det år 1879 upprättade sammandrag af *statistiska uppgifter öfver fisket* inom länet finnas 20 fisklägen och platser der fiske bedrivnes. Sammanlagda antalet egentliga fiskare vid samtliga dessa platser utgör 582 gifta, 305 ogifta, 1,772 hustrur och barn samt af fiskande bönder, torpare och backstugusittare 234. Värdet af all fiskredskap utgör 465,494 kronor. Antalet fiskefartyg och båtar utgör 466 med ett sammanlagdt värde af 107,640 kronor. Bruttoinkomsten af fisket år 1878 utgjorde 296,219 kronor och år 1879 293,869 kronor. För periodens öfriga år saknas uppgifter i sistnämnda hänseende.

Hemslöjden har hushållningssällskapet likaledes med fortfarande intresse omfattat. *Slöjdskolan i Önnestad*, som sällskapet inrättat och fortfarande omhuldar, har under perioden verkat med framgång. De derstädes utförda arbeten hafva vid större och mindre landbruksmöten blifvit prisbelönta. Till skolans underhåll bidrager sällskapet årligen med 1,000 kronor och har staten äfven dertill årligen bidragit med lika belopp. För hemslöjdens ytterligare befrämjande är fråga väckt om införande vid skolan af särskilda lärokurser under sommaren för folkskolelärarne. Sällskapet har dertill anslagit medel, men frågans utgång är beroende på vidare bidrag af staten, hvarom underdånig ansökan är till Eders Kungl. Maj:t ingifven.

En *slöjdskola för kvinnor*, inrättad af en större godsegare, åtnjuter årligen af sällskapet ett understöd af 300 kronor.

Äfven för *skogsvård och planteringar* har hushållningssällskapet under perioden utdelat belöningar.

C) **Skogshushållning.** Länet, som jemte Malmöhus, Blekinge och Hallands län utgör området för rikets södra *skogsdistrikt*, under inseende af en skogsinspektör, är fortfarande fördeladt i två revir, i hvartdera af hvilka såsom skogsföreståndare är anställd en jägmästare samt för bevakningen kronojägare och planteringsvaktare. *Bevakningspersonalen* har under perioden blifvit förökad med en ordinarie och tre extra kronojägare, hvilka äro anstälde, den förstnämnde i Osby bevakningstrakt, en extra kronojägare i hvardera af Örkeneds och Esphults bevaknings-

Tab. Litt. B.

Bränvinstillverkningen.

År.	Antal brännerier.	Kannor tillverkad bränvin, för hvilka afgift utgått			Kannor öfverbränvin, för hvilka afgift utgått å 25 öre.	Kannor öfverbränvin, för hvilka afgift utgått å 95 öre.	Tillverkningsafgift.		Nederlagsafgift.		Kostnader för kontroll, uppbörd m. m.	
		å 80 öre.	å 1 krona.	Summa.			Från brännerier.	Be-lopp.				
1876.....	124	5,455,371 ⁰	—	5,455,371 ⁰	—	—	4,364,296	80	47	7,390	117,347	79
1877.....	121	4,376,315 ²	—	4,376,315 ²	2,098 ²	—	3,789,576	70	61	9,650	134,938	37
1878.....	115	4,666,649 ³	—	4,666,649 ³	—	—	3,733,319	44	70	11,420	130,134	72
1879.....	104	2,320,043 ⁶	1,840,509 ⁶	4,160,553 ²	313 ⁵	137 ¹	3,696,657	13	62	7,230	112,382	42
1880.....	94	—	4,924,890 ¹	4,924,890 ¹	—	—	4,924,890	10	59	10,610	113,517	78

trakter, allt i Åhus revir, och en vid kronoparken i Engelholms revir, i hvilket senare en af de förut vid Engelholms kronoflygsandsplantering anstälde kronojägare blifvit till kronopark förflyttad.

Under perioden hafva dels genom inköp och dels genom afsättning af skoglösa utmarker vid utarrendering af domäner bildats *kronoparker*, tre inom Åhus revir om tillsammans 4,997 qv.-ref 44 stänger och sex inom Engelholms revir om tillsammans 7,107 qv.-ref 25 stänger, och, i den mån sålunda skoglösa marker ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, finnes grundad anledning till antagande, att skogsodlingen i länet på ett mera rationellt sätt kommer att utföras och att enskilda skogsodlare kunna beredas tillfälle att från de å kronoparkerna anlagda plantskolorna erhålla skogsplantor.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig förordning den 29 juni 1866 föreskrifvit, att regelbunden hushållning skall införas å allmänna skogar och sedermera under den 20 juni 1867 meddelat föreskrift om de grunder på hvilka denna hushållning borde fotas samt till följd deraf *indelningar å allmänna skogar* blifvit verkställda, men dessa indelningar intill år 1875 icke kunnat framskrida i vidsträcktare mån, än att den indelade arealen utgjorde endast 18 proc. af hvad som borde indelas och för indelning af återstoden således en ganska lång tidrymd skulle erfordras, hvarunder öfverafverkning af skog till stor skada för framtiden var att befara, och Eders Kungl. Maj:t därför under den 31 mars 1876 lemnat nådigt bifall till skogsstyrelsens underdåniga framställning att domän- och boställsskogar måtte, intill dess fullständig indelning å dem hunnit införas, få ad interim indelas, dervid föreskrift skulle meddelas rörande det väsentligaste med afseende på afverkningen och dess förhållande till virkesbehovet samt hvad som kunde beröra skogsodling; så hafva dylika interimsskogsodlingsplaner blifvit uppgjorda för de flesta domäner och boställen i länet, hvilka hafva dels skog och dels skoglösa utmarker; och som genom dessa planer det årliga afverkningsbeloppet blifvit begränsadt till hvad med god skogsskötsel ansetts förenligt och föreskrifter meddelats såväl angående sättet för erhållande af återväxt, som om den ytvidd af de skoglösa utmarkerna, hvilka under närmaste 10 år efter planernas fastställande böra skogsodlas; så, under förutsättning att kontroll öfver tillämpningen af hushållsplanerna med noggrannhet handhafves, kan förhoppning om ljusare framtid för skötseln och vården af de allmänna skogarne i länet med temlig visshet näras.

Förhållandet med *flygsandsfälten* har under perioden varit enahanda med hvad som i förra femårsberättelsen angafs. Fråga har likväl år 1879 blifvit af Yngsjö byamän väckt om fri dispositionsrätt öfver byns utmed Östersjön på en sträcka af nära två mil belägna, under skogsstatens tillsyn ställda flygsandsfält, i rymd innehållande 14,131 qv.-ref 54 stänger, och, i frågan hörde, hafva såväl länsstyrelsen som vederbörande jägmästare afstyrkt bifall dertill, enär betryggande garanti ej kunde vinnas att icke flygsanden, om den ej hölles bunden af den skog, som genom af skogsstaten under en lång följd af år föranstaldt plantering, å fältet uppvuxit, skulle bryta upp till stor skada för såväl Åhus och trakten deromkring, som för Kristianstads stad, i det segelleden till dess hamn vid Åhus skulle komma att uppgrundas. Frågan var vid sistlidet års slut icke afgjord.

Af *enskilda skogar* hafva de, som tillhöra fideikommiss och andra större egendomar, blifvit väl värdade och ändamålsenlig skogsskötsel derå införd. Ett undantag utgör visserligen Råbelöfs fideikommiss, derå under vintern 1877—1878 till ytterlighet drifven skogssköfving egde rum, utan att af innehafvaren af egendomen, oakadt tillitande af alla lagliga medel, kunna stäffas. Sköfvingen skedde på anstiftan af förre fideikommissinnehafvarens rättsegare, som förmenade sig dertill ega befogenhet, och den föranledde till mycken tvist.

Den i förra berättelsen omförmälda öfverdrifna skogsafverkningen å de mindre jordegendomarne i länets egentliga skogsbygd, Östra Göinge härad, har under senast förflutna femårsperioden fortfarit. Mest menlig inverkan kommer detta i framtiden att hafva i afseende på de nordligast belägna socknarne Örkened, Glimåkra, Loshult och Osby, der jordmänen för sadesproduktion är ytterst svag och der således, om skogsskötseln icke ändamålsenligt bedrifves, befolkningen, som mycket sysselsätter sig med tillverkningen af enkla möbler och träkärl, i en icke aflägsen framtid skall varda utsatt för saknad af förvärfskällor.

Inom Engelholms revir synas deremot egare af mindre jordegendomar hafva blifvit mera angelägna om att spara på den lilla skog, hvaröfver de hafva att förfoga, och att egna omsorg för uppdragande af ny skog, derom talrika inköp af plantor från revirets plantskolor synas bära vittne.

Svedjande förekommer numera icke. *Skogseldar* af betydelse hafva icke under perioden förekommit, och de mindre sådana, som någon gång uppstått, men snart blifvit dämpade, hafva förorsakats dels af ljungbränning och dels af gnistor från jernvägslokomotiv.

Såsom *brännmaterial* nyttjas af allmogen torf och i senare tider mera än förut stenkolk.

Priserna å skogsprodukter, som under förra femårsperioden betydligt stigit, hafva under senare perioden nedgått med omkring 20 proc.

Skogsskolan å Danielslund vid Engelholm har under perioden fortsatt sin verksamhet som förut, men af derifrån utexaminerade elever hafva under senare åren endast få erhållit förmånliga anställningar, hvilket tycks bevisa, att tilloppet af elever vid skolan varit större, än som motsvaras af tillgången på skogvaktareplatser å privategendomar.

Angående den *skogsodling*, som skulle tillvägabringas till följd af det i förra femårsberättelsen omförmälda testamentariska förordnande af affidne grosshandlanden O. W. Krook, bemärkes, att länets landsting beslutat: år 1876 att den för ändamålet inköpta jordegendom i Vedby socken i Norra Åsbo härad skulle bära namnet »Krooks minne» och att derå skulle uppföras åbyggnad; år 1877 att å egendomen skulle uppföras ett mindre uthus samt år 1880 att 3,000 kronor, som mamsell Nelly Krook genom gåfvobref öfverlemnadt till landstinget för befrämjande af skogsplanteringen å »Krooks minne», skulle användas till inköp af en intill egendomen gränsande utmark.

Styrelsen för »Krooks minne», som består af delegerade af landstinget, har under förvaltning ett kapital å 33,333 kronor 33 öre, som göres fruktbarande.

Sedan Eders Kungl. Maj:t i nådigt bref den 17de mars 1877 förklaradt, att en å länets *jagtkassa* uppkommen, i ränteriet då innestående räntebehållning å 5,726 kronor 86 öre, hvilken på

grund af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 2 april 1831 skolat, under vissa vilkor, användas till understöd för uppförande och underhållande af stängsel omkring flygsandsfältet i länet, finge till landstinget öfverlemnas under vilkor, att, såvida sådant understöd, hvartill medlen varit afsedda, framdeles och intill dess möjligen förändrade stadganden rörande stängsel kring flygsandsfält utkomme, blefve af behovet påkalladt, dylikt understöd skulle af landstinget tillhandahållas, så beslutade 1877 års landsting att på nyssnämnda vilkor ifrågavarande medel emottaga.

D) Rofdjurs utödande. Belöningar derför hafva under perioden icke blifvit utbetalda, och de djur för hvilkas dödande belöning numera utgår förekomma icke till anmärkningsvärdt antal i länet. Räf visar sig vintertiden i länets nordliga delar och skallgång förekommer stundom. Uppgifterna om rofdjurs utödande i öfrigt och om husdjur dödade af rofdjur meddelas nu i den ordning, som Eders Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 12 juni sistlidet år föreskrifvit.

E) Bergs- och brukshandtering samt F) Fabriker, manufaktur och handverk. Egentlig bergshandtering förekommer icke i länet. Den i förra femårsberättelsen omförmälda *jerngrufva* i Näsunds socken i Villands härad förefinnes visserligen fortfarande, men är af ingen betydenhet; och det i samma berättelse omnämnda bolag, som låtit anställa försöksarbeten i afseende på dels jernmalmsanledningar i trakten omkring Ifö och Oppmanna sjöar och dels tillgodogörande af den *jernhaltiga sand*, som finnes i Ifö sjö, har blifvit upplöst, sedan det visat sig, att jernmalmen förekommer i så obetydlig mån, att någon bearbetning icke kunde komma i fråga och att, hvad den jernhaltiga sanden beträffar, samladt lager deraf icke kunnat påträffas.

I afseende på i länet befintliga *kalkstensbrott* är förhållandet enahanda som under förra femårsperioden. Likaså i afseende på *Andrarums alunbruk*, hvilket visserligen hålles vid magt, såsom ett vilkor för öfverlåtelsen af skogstrakten »Maglehems ora» till innehafvaren af alunbruket, som lyder till Kristinehofs fideikommiss, men aluntillverkningen synes icke motsvara den betydliga bränsleåtgången, uppgående årligen till omkring 250 kubikfamn bokved och 1,000 stora lass torf. Af 22 privilegierade kokpannor har endast en under perioden blifvit begagnad och utgjorde aluntillverkningen:

År 1876.....	350 tunnor
» 1877.....	357 »
» 1878.....	357 »
» 1879.....	240 »
» 1880.....	405 »

hvarje tunna vägande 3⁴⁴ centner. Afsättningen har skett hufvudsakligen till utrikes ort.

Torsebro krutbruk i Färlöfs socken, Östra Göinge härad, har under perioden blifvit ombyggt och försedt med flera nya dyrbara maskiner i och för tillverkning af krut för krigsbruk af nyaste slag. Verket har derför också drifvits i större skala än förut.

Under perioden hafva följande *nya fabriker* tillkommit: 1:o) Åby—Klippans ångbryggeri, hvilket trädde i verksamhet år 1878 och hvarest tillverkningen af bayerskt öl uppgick år 1879 till 400,000 kannor; 2:o) Gjuteri och mekanisk verkstad

i Simrishamn; 3:o) Garfveri dersammastädes; 4:o) Gjuteri och mekanisk verkstad i Engelholm; 5:o) Ångvarn för spanmåls förmalning dersammastädes; 6:o) Ullspinneri och väfveri dels i Jerrestads by af Jerrestads socken och dels i Hagestads by af Löderups socken.

De betydligaste af fabrikerna i länet, *Klippans pappersbruk* och *jerngjuteriet med mekaniska verkstaden i Kristianstad*, hafva under perioden fortfarande utvecklat stor verksamhet. Vid den sistnämnda har tillverkningen af bränneriredskap drifvits i vidsträckt skala med tillämpning af en del nya mekaniska uppfinningar.

Med *handtverkerierna* har under perioden icke inträffat anmärkningsvärd förändring. De hafva förlorat sin forna betydelse och någon särdeles långt drifven arbetskicklighet hos idkarne företer sig icke. Det är egentligen smeds-, snickare-, skräddare- och skomakareyrkena, som lemna idkarne deraf något lunda god bergning.

Såsom *binärings* äro att nämna för Åsbo härad tillverkning af linneväfnader, pumpstockar, stegar, takrännor och hattar af råghalm och i Göinge härad tillverkning af enklare möbler af fur, kar, baljor, träskor, spånkorgar samt smidesarbeten, såsom knifvar, saxar, liar, hästskor äfvensom väfnader af ull, linne och bomull samt golfmattor och hästtäckan och slutligen gördelmakeriarbeten.

Spånkorgstillverkningen i Göinge härad drifves i ganska stor skala och omsättningen sker i Danmark och Tyskland, dit tillverkarne sjelfva fara och sälja varan under kringförande; och kan värdet af hvad sålunda årligen afsättes beräknas till 75,000 kronor.

I Villands, Gärds, Albo, Ingelstads och Jerrestads härad tillverkas väl också väfnader af ull, linne och bomull, men tillverkningen sträcker sig icke särdeles utöfver husbehovet.

Fiske, hvilket vid fisklägena är hufvudnäring, förekommer föga såsom binäring; men om ett under senaste förflutna åren af en godsegare i Norra Åsbo härad gjordt försök att medelst anläggning af dammar *odla karpfiske* krönes med framgång, synes detta för landtmän, som hafva tillgång på mossar och kärr med vattentillflöden i en framtid kunna blifva en god binärings förvärfskälla. År 1879 lät nemligen nämnde godsegare på en yta af omkring fyra tunnland anlägga små dammar, så inrättade att desamma dels inom 12 å 16 timmar kunde från en ofvanför belägen liten sjö fyllas med vatten och dels inom lika kort tid fullständigt uttömmas, sedan tillflödet från sjön blifvit afstängdt. I maj månad insläpptes 26 från Seeland hemtade karpar, deraf 16 honor, och då vattnet i oktober månad uttappades funnos utom de gamla fiskarne ett yngel uppgående i antal till öfver 100,000, hvilket under vintern förvarades i en mindre dam, genom hvilken ständigt strömmade friskt vatten genom vid in- och utloppen anbragta galler. Under tiden intill sistlidet års vår hade flera dammar blifvit anlagda, i hvilka fisken från öfvervintringsdammen utflyttades och befans vara välbehållen. Fisken triffades väl och i oktober sistlidet år funnos af afveln fiskar i vigt hållande 1¹/₄ skålpund. Innevarande års höst hafva fiskar välgående 2⁷/₅ skålpund upptagits. Försöket har emellertid lyckats och föranledt egaren att gifva företaget så stor utsträckning, att fiskdammar nästa års vår komma att upptaga en jordrymd å 650 tunnland. Användandet af de särskilda dammarne kommer att

ske i cirkulation, så att en del mindre dammar användes för utläckning af yngel, hvilket påföljande år flyttas i större och

sedan, helst årligen, förflyttas i andra, tills fiskarne uppnå för försäljning lämplig vigt.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer:** Angående *allmänna vägar* och *skjutsning* bifogas föreskrifna **tabellen N:o 2.**

Deri upptagna kostnader för *omlagda* eller betydigen *förbättrade vägar* afse:

1:o. Utgräfning af en del backar å landsvägen, som leder emellan Stiby gästgifveri här i länet och Tranås gästgifveri i Malmöhus län. I och för denna vägförbättring användes 14,274 kronor, deraf i statsanslag erhöles 7,000 kronor;

2:o. Omläggning — för undvikande af svåra backar vid Sönnarslöfs sockens i Gärd's härad kyrka — af en del af häradsvägen, som leder förbi nämnde kyrka i ena sträckningen åt Huaröds socken och i den andra åt landsvägen, som leder mellan Nöbbelöfs och Degeberga gästgifverier, för hvilket arbete statsanslag å 7,000 kronor erhållits och kommunen bidragit med 3,500 kronor;

3:o. Omläggningen af häradsvägarne, som leda dels emellan Osby i Östra Göinge härad och Visseltofta i Vestra Göinge härad och dels emellan Hästveda jernbanstation och Korsaslätt i Broby socken af Östra Göinge härad, hvarigenom kortare vägar utan nämnvärd sluttning vunnits. Kostnaderna hafva uppgått för den förstnämnda vägen till 19,400 kronor, deraf statsanslag 13,500 kronor, och för den senare till 16,005 kronor, deraf statsanslag 10,000 kronor;

4:o. Backutgräfningar och andra vägförbättringar å häradsvägarne i Ingelstads och Jerrestads härad, deribland en del till Tomelilla jernvägsstation ledande vägar. Kostnaderna, uppgående till 29,154 kronor, hafva blifvit bestridde af de väghållnings-skyldiga.

Af de i förra femårsberättelsen omförmälde *nya vägdelningar* i Östra och Vestra Göinge härad har den, som afser förstnämnda härad, under perioden väl af förrättningsmannen blifvit afslutad, men besvär öfver förrättningen äro anförda och icke ännu pröfvade. Vestra Göinge härads vägdelning har först under innevarande år blifvit afslutad och äfven deröfver anförda besvär äro på pröfning beroende.

I Bjäre härad hafva under perioden två *broar*, Errarps och Nådala benämnda, blifvit ombyggda. Den i förra femårsberättelsen såsom borttagen omnämnda *färja* vid Åhus har blifvit återupptagen, sedan tvist derom likasom om rättighet för dem, som uppfört den vid färjstället befintliga, i förra berättelsen omförmälde bro, att afstänga densamma för allmän trafik, förevarit. I öfrigt har under perioden icke inträffat förändring med bro eller färja.

De i förra berättelsen omförmälde enskilda *jernvägar*, som helt eller delvis genomlöpa delar af länet, nemligen Kristianstad—Hessleholms, Sölvesborg—Kristianstads, Helsingborg—Hessleholms samt Engelholms, hafva under perioden trafikerats, och den sistnämnde har blifvit utsträckt från Åstorp till Landskrona, så att år 1876 öppnades Landskrona—Engelholms jernvägen i hela sin sträckning. Af länets område genomlöper bandelen från Åstorp åt Landskrona endast en obetydlig del af Björnekulla socken samt länsdelen af Norra Vrams socken.

Inseende att jernvägarne å de trakter de genomlöpa utöfva ett fördelaktigt inflytande, hafva kommunerna allt mer börjat ingå såsom intressenter i jernvägsföretag. Så hafva nemligen Skepparslöf, Vä, Träne, Östra och Vestra Vram, Lyngsjö, Efveröd, Sönnarslöf, Vidtsköfve, Degeberga och Maglehems socknar i Gärd's härad tecknat aktier till belopp 168,000 kronor i en under innevarande år anlagd jernväg, hvilken utgående från Karpalunds station å Kristianstad—Hessleholms banan, leder genom alla nyssnämnde socknar med undantag af Sönnarslöfs och Maglehems, med ändpunkt i Degeberga by. Denna bana har samma spårvidd som statens, men med lättare öfverbyggnad och med ångvagnar efter »Rowans» system.

Likaledes hafva Nöbbelöfs, Simris, Jerrestads, Vemmerlöfs, Tommarps, Östra Herrestads, Stiby, Smedstorps, Ingelstads och Norra Qverrestads socknar i Jerrestads och Ingelstads härad tecknat aktier i bolag för anläggning på en sträcka af 2½ mil af jernväg emellan Simrishamns stad och Tomelilla station å Ystad—Eslöfs jernväg, uppgående beloppet af nämnde socknars aktieteckning till 124,500 kronor. I bolaget har äfven Simrishamns stad ingått för 100,000 kronor. Detta företag har dock ännu icke kommit till utförande.

Af de i förra femårsberättelsen uppräknade *postanstalter* hafva blifvit indragna följande poststationer: Albo-Mellby, Ausås, Barkåkra, Benestad, Bollerup, Emislöf, Florshult, Färingtofta, Färlöf, Förslöf, Gladsax, Gärd's-Sönnarslöf, Hofby, Horef, Huaröd, Hvitaby, Hörröd, Ingelstad, Ingelstorp, Jerrestad, Linneröd, Lyngsjö, Odeljunga, Onslunda, Qverrestad, Rebbelberga, Rya, Rörum, Simris, Spjutstorp, Starby, Stenestad, Tosjö, Ullstorp, Vallby, Valleberga, Vä, Åraslöf, Åsbo-Tostarp, Åsbo-Össjö, Öfraby, Östra Herrestad och Östra Ljungby, hvaremot poststationer tillkommit i Fjelkestad, Hylstofta, Ifö, Karpalund, Kivik, Näsrum, Spannarp, Villands-Vånga, Årröd och Österslöf; och hafva namnförändringar vidtagits i afseende på poststationerna Nöbbelöf och Göinge-Gryt, i det den förra nu benämnes Tings-Nöbbelöf och den senare Vanås. Landtbrefbäring har blifvit inrättad å följande linier: Broby—Emislöf, Efveröd—Huaröd—Svensköp, Degeberga—Hörröd, Brösarp—Kivik, Simrishamn—Nöbbelöf—Bolshög—Glemminge, Hammenhög—Hofby, Hammenhög—Borrby—Hörup, Hammenhög—Stiby, Hannas—Ingelstad, Svenstorp—Öfraby, Svenstorp—Glemminge—Löderup, Tomelilla—Ullstorp, Tomelilla—Benestad, Tomelilla—Smedstorp, Tjörnarps—Norra Rörum—Riseberga, Perstorp—Odeljunga, Klippan—Stenestad, Örkelljunga—Florshult, Engelholm—Åsbo-Össjö, Engelholm—Höja—Starby, Engelholm—Barkåkra—Förslöf—Grefvie, Munka-Ljungby—Tosjö, och Munka-Ljungby—Åsbo-Tostarp.

Genom den anordning, som vidtogs till följd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående *skjutsväsendet* den 31 maj 1878, blefvo af länets dåvarande 39 gästgifverier två, nemligen Ulfs i Norra Åsbo härad och Ingelstorps i Södra Åsbo härad, indragna; det förstnämnda likväl först från och med den 1 mars innevarande år, då äldre entreprenad der upphörde, och åtta nem-

ligen Simrishamns stads, Fagerhults och Östra Ljungby i Norra Åsbo härad, Vestra Karups i Bjäre härad, Vanneberga i Vestra Göinge härad, Edenryd i Villands härad, Rickarum i Gärds härad och Glemminge i Ingelstads härad förändrade till skjutsstationer. Vid periodens slut funnos således i länet 30 gästgifverier och 8 skjutsstationer, hvarförutan funnos 6 så beskaffade skjutsanstalter, som omförmälas i 26 § 1 mom. åberopade nådiga stadga, alltså inalles 44 skjutsanstalter.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med hänseende till föreskrifterna i 108 § mera åberopade nådiga stadga, bestämt att entreprenadtiden i allmänhet skulle omfatta perioder af tre år, räknadt från den 1 januari 1880, så blefvo under juni månad 1879 auktioner förrättade för *skjutsningens upplåtande på entreprenad* vid 17 gästgifverier och 6 skjutsstationer, i afseende på hvilka äldre entreprenader tilländagingo dels vid sistnämnda års slut och dels under loppet af år 1880.

Resultaten blefvo följande:

Skjutsanstalter.	Anbud.	Fordradt bidrag per år.	Landstinget bestämt bidrag till	Det af landstinget bestämda bidraget af entreprenör	
				an-taget.	förka-stadt.
Kristianstad.....	Intet.	—	—	—	—
Engelholm.....	Maximilega.	400	400	1	—
Bästad.....	D:o	—	—	—	—
Vestra Karup.....	D:o	—	—	—	—
Åstorp.....	D:o	950	400	1	—
Vittsjö.....	D:o	600	200	1	—
Fagerhult.....	D:o	150	—	1	—
Vanneberga.....	D:o	475	—	—	1
Broby.....	D:o	—	—	—	—
Nöbbelöf.....	D:o	1,000	400	—	1
Degeberga.....	D:o	1,000	300	1	—
Brösarp.....	D:o	600	200	—	1
Hammenhög.....	D:o	123	—	—	1
Glemminge.....	D:o	—	—	—	—
Hessleholm.....	D:o	2,850	1,000	—	1
Bjernerum.....	D:o	450	200	1	—
Åhus.....	D:o	550	400	—	1
Rörum.....	D:o	600	200	—	1
Vestra Vram.....	D:o	400	200	1	—
Rickarum.....	D:o	104	—	—	1
Kädarp.....	D:o	500	100	—	1
Qvlinge.....	D:o	500	300	1	—
Edenryd.....	D:o	200	—	—	1

I afseende på de elfva af ofvanstående skjutsanstalter, för hvilka entreprenad under år 1880 således icke kunde tillvägbringas, blefvo under juni månad samma år auktioner förrättade för skjutsningens upplåtande på entreprenad under de följande två åren af entreprenadperioden, och blefvo resultaten deraf följande:

Skjutsanstalter.	Anbud.	Fordradt bidrag per år.	Landstinget bestämt bidrag till	Det af landstinget bestämda bidraget af entreprenör	
				an-taget.	förka-stadt.
Kristianstad.....	Maximilega.	3,500	2,000	1	—
Vanneberga.....	D:o	200	100	1	—
Nöbbelöf.....	D:o	600	400	1	—
Brösarp.....	D:o	600	200	1	—
Hammenhög.....	D:o	395	123	1	—
Hessleholm.....	D:o	900	900	1	—
Åhus.....	D:o	1,000	550	1	—
Rörum.....	D:o	500	200	1	—
Rickarum.....	D:o	150	—	—	1
Kädarp.....	D:o	400	200	1	—
Edenryd.....	D:o	100	—	1	—

Under juni månad sistlidet år förrättades äfven entreprenad-auktioner i afseende på fjorton andra skjutsanstalter, för hvilka äldre entreprenadaftal upphörde under innevarande år, och blefvo resultaten deraf följande:

Skjutsanstalter.	Anbud.	Fordradt bidrag per år.	Landstinget bestämt bidrag till	Det af landstinget bestämda bidraget af entreprenör	
				an-taget.	förka-stadt.
Åby.....	Maximilega.	750	500	1	—
Sösåla.....	D:o	190	—	—	1
Pjelkinge.....	D:o	700	400	1	—
Tyringe.....	D:o	250	100	1	—
Hästveda.....	D:o	—	—	—	—
Marklunda.....	D:o	300	—	—	1
Torekov.....	D:o	500	—	—	1
Östra Ljungby.....	D:o	300	150	—	1
Örkelljunga.....	D:o	150	150	1	—
Blekemåsa.....	D:o	—	—	—	—
Spängen.....	D:o	498	498	1	—
Margretetorp.....	D:o	500	400	1	—
Stiby.....	D:o	220	220	1	—
Simrishamn.....	D:o	500	425	1	—

Alla af landstinget beviljade bidrag hafva blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställda, men som endast vid sju af de tretton skjutsanstalter, för hvilka 1879 års landsting beviljade bidrag, entreprenad för påföljande år blef tillvägbragdt, emedan bidragen för de öfriga sex skjutsanstalterna icke af entreprenörer antogos samt tiden för ny entreprenad vid tre af berörde sju skjutsanstalter inträffade först på olika tider under loppet af sistlidet år, så uppgick entreprenadbidragssumman för samma år endast till 1,566 kronor 66 öre.

På sätt i förra femårsberättelsen anmärktes, var antalet *hüstar*, som från skjutsanstalterna utgingo, i stigande från och med 1871 till och med 1873, hvarefter det 1874 och 1875 åter nedgick; och har under hvardera af senaste periodens fem år antalet fortfarande minskats, så att det sistlidet år med 12,446 understeg 1873 års skjutshästantal.

B) **Sjökommunikationer.** Länets kustomnar äro: 1:o *Simrishamns hamn*, hvars norra vågbrytare år 1874 raserades efter den skada den genom storm lidit, utan att den sedermera blifvit återuppförd, men trafiken har deraf icke hindrats. De hufvudsakligaste under perioden vid denna hamn verkställda arbeten hafva bestått i muddring för beredande af större djup, dervid 14 fot uppnåtts. Sistlidet års hamninkomster bestego sig till 12,274 kronor 23 öre, som blifvit använda dels i och för underhållet af hamnen och dels till ränta och amortering å hamnens till 11,823 kronor 19 öre sig belöpande skuld; 2:o *Kristianstads stads hamn och lastageplats vid Åhus*. Allt sedan Kristianstad —Sölvesborgs jernvägen år 1874 öppnades för allmän trafik, har rörelsen vid hamnen varit tillbakagående, så att, då tolagsmedlen nyssnämnda år uppgingo till 6,937 kronor 63 öre, denna inkomsttitel sistlidet år inbringade staden endast 3,257 kronor 30 öre, och stadens behållna inkomst från hamnen och dithörande kanalanläggningar under samma tid nedgått från 7,217 kronor 75 öre till 1,148 kronor 29 öre. Med hänseende så väl härtill som till den fördel staden genom en snabb förbindelse med dess hamn skulle tillskyndas, har förslag blifvit väckt om anläggning af jernbana ledande från staden öfver den så kallade Hammarsbanken, Viby och Rinkaby till Åhus, och har frågan blifvit lemnad till utredning af utsedda komiterade, dock torde, i anseende till de särdeles stora omkostnader, som enligt ingenjörers utsago skulle erfordras för hamnens bringande till det djup som ansetts erforderligt, detta förslag hafva föga utsigter för genomförande, särdeles sedan i senare tid förslag blifvit väckt om anläggning af en för Kristianstads och Sölvesborgs städer gemensam uthamn vid den så kallade Sölvesborgsvikens utmynnande i hafvet och hvartill penningbidrag från Kristianstads samhälle icke skulle komma att fordras. Varutrafiken å Helge å från Kristianstad till Åhus besörjes af grundgående prämar och två mindre ångbåtar; 3:o *Engelholms hamn*, vid Rönneåns utlopp i Skelderviken; 4:o *Båstads hamn*; 5:o *Torekovs hamn*; 6:o *Kiviks hamn*, till hvars under perioden vidtagna förbättrande statsanslag å 15,000 kronor erhållits och Mellby kommun och enskilda personer bidragit med 10,000 kronor.

Liksom under förra femårsperioden hafva *ångfartyg*, som gå emellan Stockholm och dels Malmö dels Lybeck, anlupit Simrishamn och Åhus, samt de halländske ångbåtarna vid godt väder anlupit Torekov.

Äfven har den i förra berättelsen omförmälda ångbåtsfarten å Ifö sjö i Villands härad under perioden vidmagthållits; men i öfrigt har sjöfart icke förekommit å insjöar eller vattendrag i länet, hvilka i allmänhet äro af ringa betydenhet.

C) **Handel.** De varor, som utgöra föremål för den *stora handeln*, äro hufvudsakligen spanmål, ladugårdsprodukter, brännvin och skogseffekter. Afsättningen sker väl till en stor del i städerna i länet, men landtmännen begagna i icke obetydlig mån tillfället, som genom jernvägarne erbjuder sig att söka längre aflägsna afsättningsorter. Kreaturshandeln bedrivs mest vid de å flera ställen i länet anordnade, å bestämda tider förekommande, kreatursförsäljningsmöten, hvarest uppköpare från Danmark talrikt infinna sig, då icke hinder för kreaturens införande till Danmark förekommer. Af den betydliga kvantitet brännvin, som i länet tillverkas, afsätts stora partier på Stockholm och Göteborg.

Beträffande *småhandeln*, så har den så kallade gårdfarihandeln, som förr idkades af allmoge från Vestergötland, nästan

upphört, men deremot förekommer så mycket mer den gårdfarihandel, som idkas af dels utländingar af judisk härkomst och dels inländska kramhandlande, och att de vinna afsättning för sina till största delen underhaltiga varor, tyckes bevisas af det stora antal dylika handlande som uppträder.

Varubytteshandel förekommer i högst ringa mån.

Af de i förra femårsberättelsen omförmälda *marknader* hafva under perioden blifvit indragna de i Kristianstad, Båstad och Röinge; men i Kristianstad hafva de blifvit ersatta af så kallade stortorgdagar, hvilka förekomma andra onsdagen i hvarje månad och hvilka ofta äro lika talrikt besökta som de forna marknaderna. Större *kreatursförsäljningsmöten* å bestämda dagar hafva hållits fyra gånger om året i Hessleholm i Vestra Göinge härad, tre gånger om året i Osby i Östra Göinge härad och i Ullstorp i Ingelstads härad samt två gånger om året i Åby i Norra Åsbo härad, i Vestra Vram i Gärds härad samt i Nymö och Vånga i Villands härad.

Så kallade *torgdagar*, afsedda hufvudsakligen för tillförsel af tillfälliga lifsförnödenheter, hållas en gång i månaden i Båstad, två gånger i veckan i Kristianstad samt en gång i veckan i Åby, Perstorp och Spången i Norra Åsbo härad, i Åstorp i Södra Åsbo härad, i Hessleholm och Sösdala i Vestra Göinge härad, i Osby, Broby, Hästveda, Killeberg och Örkened i Östra Göinge härad, i Vestra Vram och Vidtsköfle i Gärds härad, i Oppmanna och Vånga i Villands härad, i Brösarp i Albo härad samt i Tomelilla i Ingelstads härad.

För *försäljning af brännvin* och andra brända och destillerade spirituösa drycker funnos, under försäljningsåret 1879—1880, 37 minuthandels- och 57 utskänkningsställen, nemligen i Kristianstad 1 minuthandels- och 12 utskänkningsställen, i Engelholm 6 utskänkningsställen, i Simrishamn 4 minuthandels- och 5 utskänkningsställen; i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi 7 minuthandels- och 12 utskänkningsställen, i Vestra och Östra Göinge härads fögderi 10 minuthandels- och 10 utskänkningsställen, i Gärds, Villands och Albo härads fögderi 10 minuthandels- och 8 utskänkningsställen samt i Ingelstads och Jerrestads härads fögderi 5 minuthandels- och 4 utskänkningsställen; och uppgick det kannetal, hvarefter afgiften för dessa handelsställen blifvit beräknad:

för minuthandeln i städerna till	15,320.
» d:o å landet »	25,562.
» utskänkning i städerna »	128,115.
» d:o å landet »	37,859.
Summa kannor 206,856.	

De erlagda försäljningsavgifterna uppgingo till 90,880 kronor 40 öre, deraf belöpte sig på städerna kronor 69,346.16 och på landet 21,534.24.

Särdeles stor skilnad i försäljningsavgifterna för de nästföregångna fyra försäljningsåren företedde sig icke, utom så vidt afses städerna för året 1875—1876, i det de uppgingo för försäljningsåret

1878—1879 i städerna till	kronor 68,802.70.
» på landet »	» 24,668.44. 93,471.14.
1877—1878 i städerna »	» 64,460.56.
» på landet »	» 26,614.57. 91,075.13.
1876—1877 i städerna »	» 63,452.30.
» på landet »	» 29,401.35. 92,853.65.

Tab. Litt. D. Uppgift å aktiebolag, som innehafva fast egendom i Kristianstads län år 1880.

Inländska aktiebolag benämnde	Innehar fastighet		Fastigheternas			
	i stad eller socken.	med på arrende. eganderätt.	n a m n.	mantal.	taxeringsvärde.	
					Kr.	öre.
Kristianstad—Hessleholms jernvägsaktiebolag	Kristianstad.	1	Stationshus.	—	—	—
	Färlöfs socken.	1	D:o.	—	—	—
	Önnestads d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Vinslöfs d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Ignaberga d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Stoby d:o.	1	D:o.	—	—	—
Helsingborg—Hessleholms jernvägsaktiebolag	Finja d:o.	1	Stationshus.	—	—	—
	Tyringe d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Perstorps d:o.	2	D:o.	—	—	—
	Gråmanstorps d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Qvidinge d:o.	1	D:o.	—	—	—
Kristianstads stads- husaktiebolag	Åstorp d:o.	1	D:o.	—	—	—
	Kristianstad.	1	Stadshus.	—	110,000	—
Kristianstads teaterhusaktiebolag.	Kristianstad.	1	Teater.	—	17,000	—
Skånska spritfabrik- aktiebolaget	Kristianstad.	1	Hus och tomt N:o 264.	—	51,000	—
			Hus och tomt N:o 265.	—	13,500	—
Uddebolaget	Kristianstad.	1	Två hus å arrenderad jord.	—	11,300	—
Tivolibolaget	D:o.	1	Hus å d:o.	—	12,000	—
Mejeribolaget	D:o.	1	D:o d:o.	—	34,200	—
Engelholms brunns- och badanstalt	Engelholm.	1	—	—	2,000	—
Åby-Klippans Ång- bryggeriaktiebol.	Gråmanstorps socken.	1	N:o 5 och 6 Åby.	1/100	2,766	67
			Krutbruk, stubinfabrik och mjölkvarn.	—	85,000	—
Torsebro krut- och stubinfabrik-aktiebolag	Färlöfs socken.	1	Biskops- och Tyske kvarnarne.	1/4	12,000	—
			Strö d:o.	1	N:o 3 Strö.	1/4
	D:o d:o.	1	N:o 14 d:o	7/8	13,000	—
	D:o d:o.	1	N:o 1 Hörröd.	1 1/2	42,000	—
	Glimåkra d:o.	1	N:o 1 Knapp- torp.	3/8	5,900	—
Önnestads mejeri- aktiebolag	Önnestads d:o.	1	Bebyggd lägenhet.	—	4,000	—

Ann. Inga utländska aktiebolag innehafva fast egendom inom länet.

Vid början af den femårsperiod denna berättelse omfattar bestodo statens inom detta län varande domäner af indragna boställen vid f. d. Adelsfaneregementet, härads höfdinge- och

landsstatsboställen samt kronobeten och andra mindre lägenheter till ett antal af ..... 42 st. hvartill sedermera kommit dels, från och med år 1877, Malmö hospital tillhöriga fastigheter ..... 46 » samt dels, från och med 1878, militieboställen tillhörande de skånska indelta regementena, af hvilka då voro utarrenderade ..... 167 och på lön disponerade ..... 16 183 » eller tillsammans ..... 271 st.

Om de vid 1878 års början utarrenderade egendomarne, för bedömning af deras storlek, uppställas i klasser efter deras arrendeafgifter så betaltes:

under 200 kronor för	76
från 200 intill 500 kronor för	63
» 500 » 1,000 » »	41
» 1,000 » 2,000 » »	39
» 2,000 » 3,000 » »	24
» 3,000 » 5,000 » »	3
» 5,000 » 10,000 » »	7
och öfver 10,000 kronor för	2 255.

Sedermera hafva 8 mindre lägenheter blifvit försålda, hvar emot 10 på lön disponerade militieboställen utarrenderats, så att samtliga för statsverkets räkning utarrenderade fastigheterna nu uppgå till ett antal af 257, af hvilka 19 under tiden blifvit ånyo utarrenderade; och utgå nu arrendeafgifterna med:

under 200 kronor för	68
från 200 till 500 kronor för	58
» 500 » 1,000 » »	48
» 1,000 » 2,000 » »	46
» 2,000 » 3,000 » »	23
» 3,000 » 5,000 » »	5
» 5,000 » 10,000 » »	7
och öfver 10,000 kronor för	2 257
på lön disponeras fortfarande	6.

Af förestående tablå framgår, att, då de, hvilka enligt gällande författningar skola vid arrendetidens utgång försälas, icke tagas med i räkningen, mera än halfva antalet af statsdomänerna inom länet gifver mindre än 1,000 kronor i årligt arrende och att dernäst största antalet gifver emellan 1,000 och 2,000 kronor.

Allmänna omdömet om arrendatorernas vilkor kan anses utfalla fördelaktigt, enär det endast är ett mindre antal af de under senaste tiden före år 1878 ingångna arrendeaftalen, som varit för högt och haft till påföljd att 3 militieboställen måst ånyo utarrenderas till lägre pris.

Ehuru de hittills utfärdade arrendekontrakten icke lemna rum för någon strängare kontroll från domänförvaltningens sida öfver det sätt, hvarpå egendomarne skötas, har det dock visat sig att, med undantag af de fall der arrendeafgifterna varit för högt uppdrifna, häfden i allmänhet varit ganska god och på ett och annat ställe till och med mycket god.

De försålda mindre lägenheterna hafva i de flesta fallen blifvit mycket högt betalda, något som läser berott derpå att lägenheternas förre arrendatorer derå uppfört åbyggnader, hvilka skulle hafva förlorat större delen af sitt värde, ifall jorden kommit att öfvergå i andra händer.

6. Politi.

A) **Undervisningsanstalter.** *Folkskolorna* omfattas fortfarande med stort intresse och flertalet af kommunerna hafva genom uppförande af nya skolhus, förlagda på lämpliga platser, undanröjt olägenheten af lång skolväg för barnen.

Folkhögskolan i Önnestad har under perioden fortsatt sin verksamhet med understöd af såväl staten som landstinget, hvilket senares bidrag årligen utgjort 500 kronor. Detta bidrag blef af sislidets års landsting för följande fem år förhöjdt till 700 kronor. Skolan är i åtnjutande af välförtjent anseende.

År 1870 stiftades en folkhögskola under namn af Luggude, Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härads folkhögskola, hvilken de första sex åren var förlagd i Ramlösa i Malmöhus län, men år 1876 flyttades den till Åstorp i Södra Åsbo härad här i länet och fick benämning af *Nordvestra Skånes folkhögskola*. Den har sedermera varit i verksamhet under ledning af en förste lärare såsom föreståndare, en andre lärare och en sånglärare.

Äfven denna skola har åtnjutit statsbidrag, och länets 1877 års landsting beviljade skolan ett årligt anslag af 500 kronor årligen i fyra år från och med 1878.

På sätt i förra femårsberättelsen omnämnes, anslag dels 1873 års landsting 666 kronor 67 öre för hvarterdera af de näst-påföljande fem åren för inrättande och uppehållande under sex veckor om sommaren af en läroanstalt för bibringande af praktisk undervisning åt såväl redan varande *lärarinnor vid småskolor* i länet, som qvinnor, hvilka sökte lärarinneplatser vid sådana skolor, och dels 1875 års landsting för samma ändamål 1,200 kronor om året för tre år från och med 1877.

Detta tillfälle till undervisning har blifvit begagnadt af så många som kunnat medgifvas, och för upprätthållande af detta seminarium under ytterligare tre år från och med 1880 beviljade 1879 års landsting ett årligt anslag af 1,200 kronor med stadgande, dels att inträdesexamen skulle anställas med sökande till elevplats samt att derefter till elever skulle antagas företrädesvis de, hvilka redan voro anställda såsom småskollärarinnor och dels att seminariet, hvars angelägenheter handhafvas af en komité, bestående af tre af landstinget valde ledamöter, skulle, så vidt möjligt vore, bildas i enlighet med föreskrifterna i Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 11 januari 1878, på det afgångsbetyg, som efter föregången behörig pröfning till eleverna utfärdas, måtte kunna ställas i paritet med de betyg, som erhållas vid statens seminarium i Lund.

Inom Esphults pastorat i Gärdås härad finnas *för flickor två slöjdskolor*, hvilka verka i samband med småskolorna. En annan sådan finnes i Träne socken, der en lämplig byggnad för ändamålet är uppförd af egaren till Ovesholms gård.

Allmänna läroverket i Kristianstad har under perioden, utan annat afbrott än de lagstadgade ferierna, utöfvat sin verksamhet. Lärarepersonalen har bestått af rektor, fem lektorer, tio adjunkter, tre öfninglärare samt en à två extra lärare. Lärjungarnes antal utgjorde:

höstterminen 1876.....	270 st.
» 1877.....	288 »
» 1878.....	300 »
» 1879.....	322 »
» 1880.....	298 »

Läroverkets fonder hafva vunnit en icke obetydlig tillökning. Med anledning af uppförandet af det i senaste femårsberättelsen omförmälda nya läroverkshuset hade utfärdats inbjudning till subskription för insamlande af en stipendiefond, och denna inbjudning omfattades med den välvilja, att 8,814 kronor 20 öre inflöto. Till följd af testamentariskt förordnande vann denna fond, som bär namnet »1875 års stipendiefond», en tillökning af 5,000 kronor från affidne härads höfdingen Hultqvists sterbhus, så att den med tillägg af besparad ränta vid sislidets års slut uppgick till 14,645 kronor 6 öre. Dessutom hafva af särskilda gifvare två stipendiefonder å respektive 2,000 kronor och 1,500 kronor blifvit till läroverket aflemnade; och utgjorde samtliga de för lärjungars understöd och belöning afsedda och under läroverkskollegiets förvaltningställda fonder vid sislidets års slut 22,686 kronor 18 öre. Dessutom finnas för läroverket sex »Åbergska stipendier», som årligen utgå med tillsammans 625 kronor, utgörande ränta å en testamenterad och under förvaltning af consistorium academicum i Lund ställd fond.

Kristianstads stads folkskola och småskola hafva under perioden tillökats med två nya klasser, så att undervisningen i desamma numera är ordnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den så kallade normalplanen; och hafva antalet i skolåldern varande barn, som i dessa skolor åtnjutit undervisning, under perioden ökat från 919 till 1,046. Dessutom undervisas i en särskildt inrättad aftonskola 50 à 60 af årets nattvardsungdom.

Den i senaste femårsberättelsen omnämnda *glückskola i Kristianstad* eger fortfarande bestånd och har blifvit i betydlig mån utvidgad, så att elevantalet numera uppgår till 95.

Treklassiga elementarläroverket i Engelholm och pedagogien i Simrishamn hafva fortsatt sin verksamhet. Lärareantalet vid det förra har under perioden ökat med en.

För en *folkskola* och en *småbarnsskola* hafva i *Engelholm* nya lokaler under perioden blifvit inredda. I *Simrishamn* finnas *fyra enskilda skolor* med hvar sin lärarinna och 72 lärjungar.

Skånska döfstummeanstalten i Lund har under perioden vidmagthållits, och Kristianstads läns landsting har anslagit bidrag dertill i förhållande till den del länet i anstalten eger, hvarförutan 1879 års landsting anvisade ett reservationsanslag af 500 kronor att årligen under två år utgå och användas sålunda att — i fall af samma familj inom länet två eller flera döfstumma barn samtidigt bevistade döfstummeinrättningen samt förmögenhetsförhållandena voro så ofördelaktiga, att, ehuru barnen eller deras föräldrar icke voro att anse såsom fattighjon, medel hos föräldrarna eller barnen saknades för bekostande af underhållet vid inrättningen — en tredjedel af samma kostnad, beräknad efter lägsta afgiften, finge af anslaget utgå, om derjemte betaltes en tredjedel af barnens föräldrar eller målsmän och en tredjedel af kommunen eller andra.

B) **Kreditanstalter** hafva funnits de samma som under förra perioden. Antalet af Kristianstads enskilda banks afdelningskontor har under perioden ökat med ett i Lund.

C) **Sparbanker.** Dessas antal utgjorde vid sislidets års slut femtio. De sedan senaste femårsberättelsen afgafs tillkomne äro Loshults sockens, Odelrjunga sockens, Vestra Karups soc-

kens, Tommarps sockens, Vallby sockens, Vallby arbetareförenings, Önnestads sockens, Tostarps sockens och Strö sockens.

D) **Försäkringsinrättningar.** Härom återopas de tabeller, som enligt gifven föreskrift blifvit upprättade, och hänvisas sålunda beträffande *brandförsäkringsinrättningar* till bifogade **tabell N:o 4** samt beträffande *kreatursförsäkring* äfvensom *sjöassurans* till nedanstående tab. Litt. E. och F.

Under framhållande af det önskvärda uti inrättande af en *kapital- och lifränteanstalt* för länet, beslutade 1879 års landsting tillsättande af en komité med uppdrag att dels med styrelsen för Malmöhus läns kapital- och lifränteanstalt underhandla i fråga om de vilkor, på hvilka en anslutning till denna anstalt skulle kunna ega rum, och dels utreda huruvida det möj-

ligen skulle vara fördelaktigare att bilda en dylik anstalt utslutande för Kristianstads län samt att till påföljande årets landsting afgifva motiveradt betänkande jemte förslag så i ena som andra afseendet. Komiterades till sistlidet års landsting afgifna förslag afsåg länets anslutning till Malmöhus läns kapital- och lifränteförsäkringsanstalt; men landstinget, under hvars möte ifrågasattes inrättande af en sjelfständig sådan anstalt för länet, uppsköt ärendet till innevarande års landsting och uppdrog åt en ny komité att under tiden dels fullständigt utreda frågan om inrättande af en sjelfständig anstalt för länet och kostnaden derför samt att uppgöra förslag till reglemente för dylik anstalt och dels sätta sig i officiel förbindelse med styrelsen för Malmöhus läns lifränte- och kapitalförsäkringsanstalt och deputerade

Tab. Litt. E. Häst- och nötboskaps-försäkringsföreningars verksamhet åren 1876—1880 i Kristianstads län.

Föreningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten börjat.	Influtna försäkringsavgifter eller utdebiterade belopp.	Öfriga inkomster.	Utbetalda ersättningar.	Öfriga utgifter.	Befintliga fonder eller tillgångar.	Försäkringsbelopp.	Utdebiteringsgrund, utdebiterade öre för hvarje 100 krona ansvarighetsbelopp.					Kreatur, för hvilka under 1876—1880 utbetalts ersättning.		Anmärkningar.
								1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Hästar.	Nötboskap.	
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	Antal.		
Norra och Södra { för hästar ... Åsbo samt Bjäre { härad ..... { för nötboskap	1877	40,268·59	—	37,925·58	3,466·23	—	751,250	—	26	142	136	168	182	155	
Tostarps sockens { för hästar ... { för nötboskap	1879	340·78 219·75	43·00 54·00	315·00 210·00	111·93	—	44,080 35,200	—	—	—	10	60	2	3	
Östra och Vestra { för hästar och Göinge härad... { nötboskap ...	1878	27,773·00	—	26,998·00	775·00	—	961,270	—	—	75	100	146	204		{ Hästar och nötboskap äro ej åtskilda i räkenskaper.
Gärds, Albo och { för hästar ... Villands härad { för nötboskap	1879	2,545·80 1,623·00	3,858·50 3,838·50	6,081·50 4,916·28	434·18 434·18	—	509,160 324,600	—	—	—	50	—	19	55	{ Bland i kol. 4 upptagne »öfrige inkomster» förekommer ett lån å 7,439 kr.

Tab. Litt. F. Sjöassuransföreningars verksamhet åren 1876—1880 i Kristianstads län.

Föreningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten börjat.	Influtna försäkringsavgifter eller utdebiterade belopp.	Öfrige inkomster.	Utbetalda ersättningar.	Öfriga utgifter.	Befintliga fonder eller tillgångar.	Försäkringsbelopp.	Utdebiteringsgrund. Assuranspremie.		Partys, för hvilka under åren 1876—1880 utbetalts ersättning.	Anmärkningar.
								För klassificerade fartyg.	För oklassificerade fartyg.		
		Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.			Antal.	
Njord med Simrishamns tullkamaredistrikt såsom verksamhetsområde.	1877	25,529·49	1,774·88	19,777·03	107·94	7,592·98	219,800	{ 5 proc. årligen å försäkringsbeloppet.	{ 6 proc. årligen å försäkringsbeloppet.	9	{ Föreningen afser endast försäkring af fartyg mot totalt förolyckande; ej last.

för densamma för att få äfven frågan om den föreslagna anslutningen närmare utredd.

E) Pensions- och nödhjelpsinnrättningar. Här om åberopas enligt gifven föreskrift upprättad **tabell**, som under N:o 5 bifogas.

F) Sjukvårdsanstalter. *Länslasaretten och kurhusen* i Kristianstad, Simrishamn och Engelholm hafva fortfarande vidmagthållits på ett sätt att alla rimliga anspråk blifvit uppfyllda, och landstinget har lemnat bidrag år 1876 med 12,879 kronor 88 öre, år 1877 med 9,025 kronor 25 öre, år 1878 med 10,567 kronor 50 öre, år 1879 med 5,900 kronor och 1880 med 9,278 kronor 39 öre.

Sjukhuset för garnisonen af Eders Kungl. Maj:ts Vendes artilleriregemente i Kristianstad har under perioden vidmagthållits som förut.

Från och med 1876 har i Kristianstad varit inrättadt ett särskildt sjukhus, afsedt uteslutande för inhysande af patienter vid fall af *epidemiska sjukdomar*.

Förhållandet med provinsial- och andra *läkare* har under perioden varit detsamma som under förra perioden. Likaså i afseende på *apoteken, barnmorskor* och *veterinärer*, undantagandes att läsveterinären har sin station i Broby i Östra Göinge härad.

Det vid 1875 års landsting väckta, i förra femårsberättelsen omförmälda förslag om åtgärder för inrättande af en *vårdanstalt för sinnessjuka och kroppsligt obotligt sjuka*, som författningsenligt icke kunna till vård intagas å hospital eller sjukvårdsanstalt, har ännu icke föranledt till vidare resultat.

Hafsbadinrättningen vid Båstad har fortfarande begagnats, och vid *Engelholm* har anordnats *brunn- och badinrättning*, som under senare åren varit besökt.

Kristianstads Landskansli och Landskontor den 30 december 1881.

TROLLE-WACHTMEISTER.

Carl Arc. Olson.

E. Andersson.

Tab. No 1.

FOLKMÄNGDEN I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1876—1880.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
		Den 31 december enligt presternas uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Bevärings- manskap af alla 5 klass. enligt form. H. i nåd. förord. d. 9 febr. 1861.	Enligt årets mönster- ruilor ap- proberade bevärings- pligtige.
					Hela folkmängden.			Deraf frie från mantals- penningar.				
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
A landsbygden	år 1876.....	106,098	111,078	217,176	105,979	111,513	217,492	50,715	54,808	105,523	7,538	1,282
"	" 1877.....	106,500	111,683	218,183	106,235	112,215	218,450	50,339	55,124	105,463	7,706	1,226
"	" 1878.....	107,171	112,014	219,185	107,023	112,434	219,457	50,432	54,739	105,171	7,807	1,258
"	" 1879.....	107,509	112,209	219,718	107,165	112,755	219,920	50,562	54,986	105,548	7,946	1,330
"	" 1880.....	105,922	111,561	217,483	106,226	111,891	218,117	50,319	54,572	104,891	8,031	1,257
I Kristianstads stad	år 1876.....	4,323	4,541	8,864	3,758	3,943	7,701	2,136	1,592	3,728	223	49
"	" 1877.....	4,349	4,599	8,948	3,752	3,968	7,720	2,102	1,576	3,678	232	46
"	" 1878.....	4,421	4,704	9,125	3,821	4,058	7,879	2,161	1,613	3,774	224	47
"	" 1879.....	4,460	4,800	9,260	3,855	4,139	7,994	2,158	1,652	3,810	247	53
"	" 1880.....	4,423	4,780	9,203	3,904	4,168	8,072	2,166	1,639	3,805	267	46
I Simrishamns stad	år 1876.....	765	952	1,717	774	969	1,743	334	450	784	85	10
"	" 1877.....	788	960	1,748	801	985	1,786	361	446	807	95	9
"	" 1878.....	798	952	1,750	812	973	1,785	348	453	801	98	10
"	" 1879.....	814	972	1,786	825	992	1,817	359	475	834	92	6
"	" 1880.....	812	1,029	1,841	815	1,032	1,847	373	488	861	79	8
I Engelholms stad	år 1876.....	929	1,028	1,957	925	1,005	1,930	446	422	868	57	6
"	" 1877.....	947	1,043	1,990	938	1,009	1,947	456	422	878	59	12
"	" 1878.....	991	1,065	2,056	967	1,038	2,005	475	428	903	70	14
"	" 1879.....	1,003	1,094	2,097	977	1,062	2,039	474	449	923	71	15
"	" 1880.....	980	1,112	2,092	969	1,099	2,068	469	460	929	70	8
I hela länet	år 1876.....	112,115	117,599	229,714	111,436	117,430	228,866	53,631	57,272	110,903	7,903	1,347
"	" 1877.....	112,584	118,285	230,869	111,726	118,177	229,903	53,258	57,568	110,826	8,092	1,293
"	" 1878.....	113,381	118,735	232,116	112,623	118,503	231,126	53,416	57,233	110,649	8,199	1,329
"	" 1879.....	113,786	119,075	232,861	112,822	118,948	231,770	53,553	57,562	111,115	8,356	1,404
"	" 1880.....	112,137	118,482	230,619	111,914	118,190	230,104	53,327	57,159	110,486	8,447	1,319

Tab. No 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1876—1880.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägslag vid 1880 års slut.	Deraf under åren 1876—1880		Kostnad för under åren 1876—1880				Längd af indelade medskjutsanstalter försedda vägar vid 1880 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1880 års slut)			
		fulländade och afsy- nade nya vägar.	omlagda eller be- tydligt för- bättrade väg- sträckor.	fulländade nya vägar.		omlagda eller betyd- ligt förbättrade väg- sträckor.			med entreprenad.		utan entrepre- nad.	
				Af stats- medel.	Af lands- tings el- ler kom- muners medel.	Af stats- medel.	Af lands- tings el- ler kom- muners medel.		Gästgif- verier.	Skjuts- stationer.		
Å landsbygden:												
allmänna landsvägar	69'640	—	0'20	—	—	7,000	7,274	64'400	23	4	8	
häradsvägar	94'107	—	3'04	—	—	30,500	44,559	27'800	—	3	2	
sockenvägar	154'951	—	—	—	—	—	—	2'100	—	1	—	
I städerna	0'965	—	—	—	—	—	—	0'965	1	1	1	
Summa	319'663	—	3'24	—	—	37,500	51,833	95'265	24	9	11	
Skjutslegan per mil utgick vid 1880 års slut med:												
2'50—2'00 kronor, hvilket är <i>öfver</i> maximilegan enl. § 26 i Kgl. förordn. den 31 Maj 1878.....									1	6	—	
1'80 " { hvilket är <i>maximilega</i> , med entreprenadbidrag									7	—	—	
" { hvilket är " utan "									2	3	—	
1'60 " hvilket är <i>under</i> maximilega (äldre entreprenad).....									13	1	—	
1'20 " hvilket är " " (utan ")									—	—	11	
Summa skjutsanstalter									23	10	11	
Antal utgångna hästar under år 1876									315	10,862	1,335	4,943
" " " 1877									441	9,404	1,365	4,352
" " " 1878									296	7,299	2,095	3,358
" " " 1879									409	6,188	1,806	3,233
" " " 1880									188	5,783	1,607	2,855
Summa hästar									1,649	39,536	8,205	15,741

Tab. No 3.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1880.

1. Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur.	2.		3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	H e m m a n .			Bruk- nings- delar.	ny- byggen.	jordtorp.	ryttare-, soldat- och båtsmans- torp.	back- stugor.	andra lägen- heter.	Taxerings- värdet. Kronor.
	Mantal									
	oförmedlade.	nuvarande.								
I. Landsbygden.										
A. Kronoegendomar.										
1) Under allmän disposition.										
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier		33'375	—	—	—	48	—	—	—	
b) Boställen		123'500	—	—	—	231	—	1	—	
c) Hemman		120'863	—	—	—	302	—	3	—	
d) Nybyggen		—	—	—	—	—	—	—	—	
e) Jordlägenheter		—	—	—	—	683	—	—	—	
f) Fiskerier		—	—	—	—	—	—	—	10	
g) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	—	—	5	
2) Under enskild disposition.										
a) Säterier		—	—	—	—	—	—	—	—	
b) Hemman		3'583	—	—	—	5	—	—	—	
c) Nybyggen		—	—	—	—	—	—	—	—	
d) Jordlägenheter		—	—	—	—	134	—	—	—	
e) Fiskerier		—	—	—	—	—	—	—	45	
f) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	—	—	9	
B. Skatteegendomar.										
a) Boställen	3,812'683	0'105	21,166	—	—	—	—	—	—	150,031,620
b) Säterier		16'417	—	—	—	48	—	—	1	
c) Hemman		1,390'472	—	—	—	4,244	—	376	66	
d) Jordlägenheter		—	—	—	—	529	142	—	409	
e) Fiskerier		—	—	—	—	—	—	—	151	
f) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	—	—	490	
C. Frälseegendomar.										
a) Boställen		13'875	—	—	—	5	—	—	—	
b) Säterier och ladugårdar		177'417	—	—	—	132	—	—	8	
c) Rå- och rörs- (insockne) hemman		509'544	—	—	—	1,873	—	48	13	
d) Hemman (utsockne)		602'336	—	—	—	2,248	—	85	34	
e) Jordlägenheter		—	—	—	—	410	59	—	244	
f) Fiskerier		—	—	—	—	—	—	—	26	
g) Verk och inrättningar		—	—	—	—	—	—	—	251	
	Summa	3,812'683	2,991'487	21,166	—	10,592	201	513	1,702	150,031,620
II. Städerna.										
	Hela antalet nybyggda bo- ningshus 1876—1880.	Jordfjer- dingar.			Tomter		Lägenheter.	Taxeringsvärdet		
					be- byggda.	obe- byggda.		af hus och tomter.	af jordar.	
{ Kristianstads..... stad	20	—	—	—	261	15	—	8,065,200	327,600	
{ Näsby och Nosaby..... byar	—	63'850	—	128	—	—	64	20,800	1,056,100	
Simrishamns..... stad	12	—	—	—	200	25	—	1,227,400	146,800	
Engelholms..... »	13	—	—	—	118	2	—	1,614,000	209,600	
	Summa	45	63'850	—	579	42	64	10,927,400	1,740,100	

Tab. No 4.

BRANDFÖRSÄKRINGS-INTRÄTTNINGARNES VERKSAMHET I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1876—1880.

1. Jurättningens namn och verksamhetsområde.	2. År då verksamheten börjat.	3. Influtna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp). 1876—1880.	4. Öfriga inkomster. 1876—1880.	5. Utbetalda brandskadeersättningar. 1876—1880.	6. Öfriga utgifter. 1876—1880.	7. Befintliga fonder eller tillgångar. 31/12 1880.	8. Försäkringsbelopp. 31/12 1880.	9. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					10. Eldsvådor för hvilka under 1876—1880 utbetalts ersättning		11. Anmärknings.	
								1876.	1877.	1878.	1879.	1880.	Antal.	Antal.		
																för endast fast eller endast lös egendom.
1. Södra Åsbo och Bjäre härads (verksamhetsområde: nämnda härad undantagandes Båstad och Torekovs socknar).	Fast egendom	1851	Kr. 48,923.35	Kr. 238.14	Kr. 45,248.94	Kr. 3,180.92	Kr. 731.63	Kr. 8,348,770	Öre. 14	Öre. 2	Öre. —	Öre. 18	Öre. 25	7	16	
	Lös egendom	1851	58,517.23	1,128.23	34,591.60	4,739.78	514.08	9,963,120	13	1.7	—	10.3	19	2		
2. Hofs och Vestra Karups socknars i Bjäre härad.	Fast egendom	1869	6,231.07	798.26	6,400	287.23	2,396.98	1,069,850	15	15	15	—	15	—	4	1)
	Lös egendom	1869	2,373.48	212.18	1,390.53	166.73	1,527.66	679,320	5 a 10	5 a 10	5 a 10	5 a 10	10	—		
3. Östra och Vestra Göinge härads	Fast egendom	1841	156,381	—	126,019	30,362	150	28,027,910	14	12	10	10	11	—	92	2)
	Lös egendom															
4. Villands, Gärd's och Albo härads	Fast egendom	1838	158,391	6,113	132,586	10,915	—	73,726,970	14	18	22	30	26	76	87	
	Lös egendom	1838	120,666	6,113	112,161	10,915	—	59,603,710	14	18	22	30	26	68		
5. Ingelstads och Jerrestads härads	Fast egendom	1830	177,330.69	10,015.24	153,636.94	8,602.91	25,106.08	23,579,910	10	10	20	20	20	6	52	3)
	Lös egendom													5		
6. Norra Åsbo härads	Fast egendom	1841	60,593.42	—	57,045	3,548.42	—	11,834,660	70	60	100	250	125	—	20	4)
	Lös egendom															

Anm. 1) Med anteckningen i kol. 9 för lös egendom menas 5 öre för spannmål, foder och kreatur samt 10 öre för andra lösören. — 2) Fast och lös egendom är icke åtskild. — 3) Fast och lös egendom är icke åtskild. 4) Fast och lös egendom är icke åtskild.

Tabb. Nris 4 o. 5.

Tab. No 5.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA INRÄTTNINGAR I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1880.

1. Stiftelsens namn.	2. Stiftelsens ändamål.	3. Stiftarens namn och yrke.	4. Stiftelsens år och dag.	5. Utdelning år 1880 till antal personer.	6. af nedanstående hela belopp. Kronor.	7. Stiftelsens storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	8. Stiftelsen förvaltas af:	9. Anmärkn.
A. Å landsbygden:								
1. Agardska fonden i Båstad, Bjäre härad.	Utdelning årligen af 4 % af kapitalet till en i Båstad född person. Öfriga räntan tillägges kapitalet.	Bukefru Augusta Christina Agards arvingar.	1827, 31	1	20.69	527.60	Kommunalnämnden i Båstad.	
2. Gahmska fonden i Båstad, Bjäre härad.	Utdelning åt behöfvande enklor och barn, företrädesvis efter prester, af högst 20, minst 5 kronor årligen.	Kyrkoherden G. S. Galm i Hjernerp.	1828, 66	25	140	2,027.88	Fattigvårdsstyrelsen i Båstad.	
3. Engelska fonden i Båstad, Bjäre härad.	Utdelning årligen af räntan å 1,000 kr. till två personer, hvilka hittills utsetts af ämnulvande stiftarne.	Grosshandlanden John Jacob Engclau och hans Fru Christine Louise, född Boman i Stockholm.	1844, 68	2	60	1,000	Kommunalnämnden i Båstad.	

Kristianstads län.

Tab. No 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.		6.	7.	8.	9.
				Stiftelsens år och dag.	Utdelning år 1880 till antal personer.				
4. Bad- och Sjukkasfond i Båstad, Bjäre härad.	Sedan ursprungliga kapitalet 175 kronor genom tilläggning af räntan vuxit till 500 kronor, skall räntan årligen utdelas till en fattig, sjuk badgäst från annan ort.	C. F. von Platen och Carl Tiljander med biträde af badgäster 1873.	18 ¹⁹ / ₇ 73	—	—	273 ³¹	Kommunalnämnden i Båstad.		
5. Barfothska fonden i Torekov, Bjäre härad.	Af årliga räntan å fondens kapital utdelas hälften till tre enkor efter sjökaptener och andra hälften såsom bidrag till fattigvården i socknen.	Kontrollör C. Barfoth.	18 ²² / ₄ 38	3	112 ⁵⁰	3,750	Kommunalnämnden i Torekov.		
6. Kallenbergska Donationsfonden i Torekov, Bjäre härad.	Årliga räntan å fondens kapital utdelas till 4 eller 6 fattiga inom Torekovs kommun.	Handlandena H. P. Kallenberg, G. R. Kallenberg, J. E. Kallenberg och dessas svåger, Sjökapten N. P. Junker.	18 ²² / ₂ 65	6	60	1,000	Fattigvårdsstyrelsen i Torekov.		
7. G. S. Gahms donation i Hjernerps socken, Bjäre härad.	Årliga räntan å donerade 500 kr. utdelas till fattiga nattvårdsbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm i Hjernerp.	18 ¹ / ₁₀ 53	6	30	500	Kommunal- och skolstyrelserna i Hjernerp.		
8. Handtverksföreningens i Båstad Fattigkassa.	Att lemna medlemmar af föreningen sjuk- och begravningshjelp.	Handtverkare i Båstad.	Obekant	3	26	2,900	Sju medlemmar af föreningen.	1)	
9. Gyllenbjelkska Hospitalet i Qvidinge socken, Södra Åsbo härad.	Enligt stiftarens förordnande skulle »hans egendom användas till Christi lemmars underhåll» och till understöd från hospitalet antagas sådana nödstälde och fattiga, hvilka på annat sätt sakna förråd och utväg att förtjena sig näring och uppehälle och äro kända för stilla och gudfruktigt lefverne. Styrelsen utses understödstagare inom Norra och Södra Åsbo samt Bjäre och Luggude härad, dock icke från städerna.	Håkan Gyllenbjelke, Öfverstelöjtnant vid skänskt kavalleri.	17 ¹⁹ / ₁₁ 18 Reglemente stadfast af domkapitlet 18 ⁷ / ₁₀ 74	44	3,233 ³³	78,957 ⁷²	Hospitalet, som står under domkapitlets uppsigt, förvaltas af en styrelse, bestående af kurator och tre elektorer. Kurator utses af domkapitlet, och kyrkoherdarne i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad välja inom sig elektorer.		
10. Klippans Sjukhjelpförening, Sönnarslöfs socken, Södra Åsbo härad.	Att åt arbetare vid Klippans pappersbruk lemna understöd vid sjukdomsfall samt begravningshjelp m. m.	Bruksegaren C. A. Bock.	18 ³¹ / ₁ 63	18	441 ⁴⁹	3,000	Klippans brukskontor.	2)	
11. von Reiserska stiftelsen i Örkeljunga socken, Norra Åsbo härad.	Pensioners, brudgäfvors och stipendiens utdelande samt underhållandet af en folkskola.	A. von Reiser, titulerad Landshöfding.	17 ¹⁰ / ₁₁ 80 med tillägg 17 ²⁸ / ₃ 82	51	4,258 ³⁶	192,422 ⁴⁹	En direktion bestående af kontraktsprosten i Norra Åsbo härad, kyrkoherden i Örkeljunga församling och en af Konungens Befallningshafvande utsedd person.		
12. Vestra Göinge härads Lifräntefond.	Årliga räntans å stiftelsens fond insättande i lifränteanstalten för barn af obemedlade föräldrar i Vestra Göinge härad med minst 5 högst 10 kronor för hvart barn, för hvilket den församling det tillhör för samma ändamål tillskjuter lika stort belopp.	Riksdagsfullmäktigen O. B. Olsson och hans hustru Elua Olsson i Maglehult.	18 ³¹ / ₈ 77	119	595	10,000	Vestra Göinge härads domare och nämnd.		
13. Stiftelsen har ej namn.	Understöd åt en fattig i Mellby socken af Vestra Göinge härad, för hvilket ändamål hos kyrkoherden i församlingen äro deponerade 8 tunnor 12 kappar korn samt 2 kor.	Prosten Christian Schönbeck i Mellby.	18 ³ / ₉ 05	1	14	den ursprungliga	Kyrkoherden i Mellby församling.		
14. Stiftelsen har icke särskildt namn.	Att lindra fattigvården i Häglinge socken.	Kammarherren C. D. Ehrenborg och Friherre J. Raab.	Ej känt	3	6	116 ⁶⁷	Kommunalnämnden i Häglinge socken.		
15. Stiftelsen har icke särskildt namn.	Att underlätta fattigvården i Häglinge socken.	Enkefriherrinnan C.A. Raab.	18 ¹ / ₁₂ 62	8	19 ²⁵	350	Kommunalnämnden i Häglinge socken.		
16. Cedergrenska donationen i Osby socken.	Att af räntan för ett grundkapital å 2,000 kr. utdelas understöd åt sådana fattiga i Osby socken, hvilka, utan att vara antagna till full fattigförsörjning, äro mest i behof af hjelp.	Handlanden Sven Cedergren.	18 ¹⁶ / ₁₀ 54	62	107	2,120	Kommunalstyrelsen i Osby.		
17. Tjenarnes i Osby socken pensionskassa.	Att tilldela gratifikation till tjenare, hvilka med godt vittord tjänat på samma ställe i fem på hvarandra följande år och derutöfver.	Fonden är bildad genom sammanskott af flera enskilda personer.	1869	1	25	1,011 ⁶⁴	Kommunalstyrelsen i Osby.		
18. Magasinsfond i Loshults socken.	Utdelning af spannmål för årliga räntan å fondens kapital till mindre bemedlade i Loshults socken.	Hanna Nilsdotter i Loshult.	18 ²⁵ / ₉ 47	110	873	15,000	Fyra bland stiftarens anhörige utsedde personer.		
19. Östra Göinge härads sparbanks stipendiefond.	Att med räntan å fondens kapital, 3,000 kronor, understödja en eller två obemedlade studerande ynglingar i Östra Göinge härad.	Östra Göinge härads sparbank.	18 ³¹ / ₈ 66	2	180	3,000	Direktionen för Östra Göinge härads sparbank.		
20. Villands Prest-enke- och Pupillkassa.	Att understödja enkor samt omyndiga, vanföra och sjukliga barn.	Villands härads presterskap.	17 ² / ₆ 50	15	1,170	18,215 ⁵⁴	En kurator, som utses af och bland häradets kyrkoherdar.	3)	
21. Petronella Bergs donationsfond i Åhus.	Årlig utdelning den 23 december af räntan till behövande.	Mamsell Petronella Berg.	18 ¹³ / ₂ 69	8	60	1,000	Fr. Nilsson i Åhus.		

22. Privata kassan i Åhus.	Att af räkntan bestrida aflöning för kyrkotornurets och orgeln skötsel och, då tillgång finnes, till kyrkans försköning.	E. W. Nordanwæder (yrke obekant).	17 ¹² / ₇ 48	1	30	1,100'43	Fr. Nilsson i Åhus.	
23. Skolefondskassan i Åhus.	Att med räkntan å kapitalet aflöna lärare för undervisning åt gossar i folkskoleämnen och språk.	Tullförvaltaren J. Schaar samt Sjökaptenerna Nils och Måns Mauritsson.	18 ¹² / ₁ 01	Lärare	1,030	16,861'92	G. Ripa i Åhus.	
24. Fruntimmers-arbetareföreningen i Åhus.	Att i en framtid få inrättad en privatskola för flickor i Åhus, motsvarande den som finnes för gossar.	Emma Lovén jemte 10 andra gifta samt Jacobina Christensson jemte 18 andra ogifta fruntimmer i Åhus.	18 ¹³ / ₂ 72	—	—	1,265'80	G. Ripa i Åhus.	
25. Jonas Ripas donationfond i Åhus.	Årliga räntans utdelning den 21 december till fattiga sjömansenor och ståndspersoner i Åhus.	Sjökapten Jonas Ripa.	18 ²⁰ / ₁₂ 54	10	95	1,500	G. Ripa i Åhus.	
26. Melanderska stiftelsen i Åhus.	Då fonden stigit till 9,000 kronor, skall hälften användas till någon lämplig fattigförsörjningsanstalt. Till dess skola $\frac{2}{3}$ af räkntan utdelas till socknens fattige hvarje julhelg.	Pigan Elna Jacobsdotter.	18 ³¹ / ₁₂ 40	42	140	3,572'02	Fattigvårdsstyrelsen i Åhus.	
27. Läkaraflöningsskassan i Åhus socken.	Att i en framtid lemna bidrag till aflöning åt en läkare i Åhus.	Kronolänsman H. P. Petersson och v. Konsul T. L. Torin.	1873	—	—	570'39	Sparbanken i Åhus.	
28. Träne Prest-enke- och Pupillkassa.	Understöd åt enkor och barn efter kyrkoherdar i Träne pastorat.	Kyrkoherden S. G. Björk.	18 ²⁰ / ₁₂ 79	—	—	30	Esphults sparbank och kontraktsprosten.	
29. Esphults pastorats Prest-enke- och Pupillkassa.	Understöd åt enkor och barn efter kyrkoherdar i Esphults och Linneröds församlingars pastorat.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	18 ²⁸ / ₁₂ 71	—	—	442	Kyrkoherden i Esphult kontrollerad af häradsprosten.	
30. G. S. Gahms donation till Esphults sockens folkskola.	Utdelning af goda böcker eller kläder till skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahn.	18 ¹³ / ₃ 68	6	32'80	571'69	Skolrådet i Esphult.	
31. G. S. Gahms donation till Linneröds sockens folkskola.	Utdelning af goda böcker eller kläder till skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahn.	18 ¹³ / ₃ 68	5	29'60	583'22	Skolstyrelsen i Linneröd.	
32. Esphults och Linneröds församlingars Bibelkassa.	Att gifva biblar åt konfirmander i församlingarna.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1872	3	7'88	37'26	Pastor i församlingarna.	
33. Esphults och Linneröds församlingars Missionskassa.	Att befordra yttre missioner.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1873	1	30	—	Pastor i församlingarna.	
34. Linneröds församlings samlade medel.	Att lemna hastig hjälp vid påkommande större behof.	Linneröds församling.	1873	—	—	91'11	Pastor i församlingen.	
35. Esphults församlings Sjuk-kassa.	Att lemna läkarevård åt fattige.	Pastor S. Gertz.	18 ¹⁰ / ₈ 78	—	—	18'68	Kyrkorådet i församlingen.	
36. Esphults församlings Likvagnskassa.	Att bidraga till allidne obemedlades anständiga begrafning.	Kassan är samlad genom likvagnens uthyrning.	1871	—	—	97'34	Pastor i församlingen.	
37. Jöns Anderssons Gåfvomedel (Linneröds församling).	Att bereda läkarevård och läkemedel åt fattiga sjuka i Linneröds församling.	Åboen Jöns Andersson i Torastorp.	18 ¹² / ₁ 77	—	—	61'03	Kyrkorådet i församlingen.	
38. John Mårtenssons Gåfvofond (Linneröds församling).	Att försköna Linneröds kyrkogård.	Kyrkoherden John Mårtensson i Kuapparp.	18 ³¹ / ₁₂ 72	—	—	156'88	Kyrkorådet i församlingen.	
39. Albo och Jerrestads härads gamla Prest-enke- och Pupillkassa.	Att understödja enkor och barn efter delegare i kassan med pensioner till lika belopp.	Kyrkoherdarne L. Rabenius, O. Bergklint, L. Holbeck, N. Boman, A. Tengvall, O. Klerek, M. Ekelund, I. Vestrin och v. Pastor E. Cederberg.	17 ¹⁵ / ₁₀ 92	15	448	5,201'33	En kurator som utses af och bland kyrkoherdarne i häradena.	1)
40. Albo och Jerrestads härads Prest-enke- och Pupillkassas reservationsfond.	Att understödja enkor och barn efter delegare i fonden med pensioner till lika belopp.	Kyrkoherdarne E. Nykiörek, J. Falek, A. Holst, F. Cöster, N. Ahlberg, A. Schröder, O. Hesselgren och P. Brock.	18 ¹⁴ / ₆ 54	8	315	4,853'85	Kyrkoherdarne i häradena efter val.	2)
41. Albo och Jerrestads härads nya Prest-enke- och Pupillkassa.	Att understödja enkor och barn efter delegare i kassan med pension till lika belopp.	Kyrkoherdarne P. Falek, T. Broström, J. Falek, I. Wulfram och I. Bööb.	18 ¹³ / ₉ 37	11	252	4,174'65	Någon af kyrkoherdarne i häradena efter val.	3)
42. Lor. Chr. Kemners Gåfvofond.	Att efter stiftarens död med räkntan å då befunligt kapital understödja stiftarens enka i dennas lifstid och derefter såsom uppfostringshjälp tilldelas något medellöst barn, hvars fader vid sin död varit delegare i Albo och Jerrestads härads prestkontrakts enkekassa eller, då sådant barn ej finnes, tilldelas den mest behöfvande pensionsberättigade prestenkan.	Prosten Lor. Chr. Kemner i Bärslöf.	18 ¹⁰ / ₃ 76	—	—	2,491'73	Kyrkoherdarne i Albo och Jerrestads härad.	4)
43. Märten Larssons rantebehållning i Nöbbelöfs socken.	Utdelning vid jultiden till de mest behöfvande i socknen af årliga räkntan å fondens kapital.	Förre Åboen Märten Larsson i Gislöf.	18 ³⁰ / ₇ 66	30	60	1,000	Kommunalnämnden i Nöbbelöfs socken.	
44. Ingelstads härads Prest-enke- och Pupillkassa.	Att lemna understöd åt delegares enka och efter hennes död eller inträde i nytt gifte åt onyrdiga barn.	Kyrkoherdarne i Ingelstads härad.	17 ³¹ / ₁₀ 47	12	713'20	11,864'47	En af kyrkoherdarne under benämning kurator.	5)
B. I Kristianstads stad:								
45. Magistratens och Borgerskapets m. fl. Pensionsinrättning.	Utdelning af pensioner åt dertill berättigade delegare.	Borgerskapet.	18 ²⁹ / ₁₂ 57	98	5,551'21	93,637'20	En styrelse bestående af fem delegare.	
46. Första Lik-kompaniet.	Att biträda vid begrafningar efter allidne ledamöter och dessas hustrur och barn samt att lemna pensioner till enkor och barn efter ledamöter.	Stadens handlande.	16 ²⁷ / ₁₂ 98	18	1,019'50	31,231'06	En s. k. älderman, som årligen utses af och bland ledamöterna.	6)

Tab. No 5. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIEFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Stiftelseus namn.	Stiftelseus ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelseus år och dag.	Utdelning år 1880		Stiftelseus storlek vid slutet af år 1880. Kronor.	Stiftelseus förvaltas af:	Anmärkn.
				till antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.			
C. I Simrishamns stad:								
47. Hundramannaföreningen.	Att lemna sjuk- och begravningshjelp åt medlemmar.	Föreningens medlemmar.	18 ¹¹ / ₁₂ 78	10	218 ³⁰	1,111 ⁹⁶	En styrelse af sju valde medlemmar.	¹⁰⁾
48. Trettonde Novemberfonden.	Att af fondens ränta lemna understöd åt obemedlade, å länets sydöstra kust bosatta personer, som utan eget förvällande genom olyckshändelse på sjön eller annan sjöskada bragts i nöd.	Komitén för understödjande af den genom storm och öfversvämning den 13 november 1872 nödställda befolkningen å sydöstra kusten af länet.	18 ¹⁷ / ₁₁ 73	13	385	12,300 ²⁵	En af fem personer bestämd direktion, hvars ordförande utses af Konungens Befallningshafvande och hvars ledamöter väljas af Simrishamns stad samt Hofby, Simris eller Nöbbelöfs och Mellby socknar.	¹¹⁾
D. I Engelholms stad:								
49. Ej särskildt namn.	Understödjande af företrädesvis »Pauvres honteux».	Mamsellerna Ulla och Gundla Flink.	18 ²³ / ₁₁ 78	8	135	3,000	Magistraten i Engelholm.	

Anmärkingar:

¹⁾ Medlemmarne erlägga 25 öre årsafgift samt vid erhållande af mästare- och gesällbref obestämd afgift. — ²⁾ Bruksarbetarnes tillskott 35 öre i månaden. Brukseparen Bock lemna årligt bidrag 100 kronor. — ³⁾ Delaktighet i kassan är beroende af dels en inträdesafgift i förhållande till kassans förhandenvarande storlek och dels en årlig afgift af 3 kr. och två tunnor råg. — ⁴⁾ Inträdesafgift erlägges med dubbla beloppet af en pension för året eller med 3 kronor för hvarje hundrade af kassabehållningen för inträdesåret. I årlig afgift erlägger delegare 3 kronor. — ⁵⁾ Inträdesafgift 150 kronor samt 2 procent af sista årets kapitalkassabehållning. — ⁶⁾ Inträdesafgift 75 kronor jemte 2 procent af sista årets kapitalbehållning. — ⁷⁾ Under stiftarens lifstid lägges räntan å grundkapitalet, 2,000 kr., till kapitalet, med

undantag af 4 kr. 50 öre, som ingå till kontraktets allmänna kassa såsom årsafgift. — ⁸⁾ Kyrkoherdarne i häradet erlägga årliga afgifter gradvis med 50, 25, 10 å 6 kronor. — ⁹⁾ Af till inträde berättigade handlande, magistratspersoner, presterskap, stadsläkare och apotekare i staden erläges inträdesafgift 100 kr. samt årlig afgift 6 kronor. — ¹⁰⁾ Medlemmarne i Föreningen erlägga afgift 50 öre i månaden. — ¹¹⁾ Fonden tillkom sålunda att, sedan, efter det fiskesidkarnes å östra kusten genom i november 1872 inträffad stark storm med vattenflöde förlorat båtar och redskap, en nödhjelpskomité bildats, medel inflöto så rikligt att, sedan alla af komitén beviljade understöd blifvit utbetalda, ett öfverskott å 10,500 kronor uppkom.